

መዳከፍ ቅደስና
የአገልግሎት ተቋማት
አገልግሎት ለሰጠው
ሰጠው ሰጠው

2000 - ፳፻፲፯

በዘላለም መንግሥት

የPDF ማስታወሻ

ይህ በኮምፒዩተር የሚነበብ የPDF ሰነድ መጽሐፍ ከታተመ በኋላ ለስርጭት የተዘጋጀ ነው።

የPDF ሰነዱን በነፃ ወደ ኮምፒዩተር መጫንም ያለሽያጭ አባዝቶ ማስረጨትም የተፈቀደ ነው።

ዕዝራ የሰነድ ጽሑፍ አገልግሎት / ዘላለም መንግሥት

ምስጋና

በዚህ መጽሐፍ ሥራ ወቅት ሁኑ ጤናንና ጸጋን ካበዛክኝ
እምካክ ከእግዚአብሔር እጅግ ምስጋና ይሁን።

መብቱ የደራሲው ነው

ጽሑፉን እይቶ በማረምና በርካታ ገንቢ እስተያየቶችን
በመስጠት ከተገኘ ወገኖች፣ ከእቶ ወንድሜ እኪ፣ እቶ በቀክ
ገደቶ፣ እቶ ሰማ ታደሰ፣ እቶ እከኪኩ ሙካቱ፣ እቶ ሰኩሞን
ኃይክ ሊየሱስ፣ ዶክተር እከማየሁ መኮንን፣ እቶ ዉብሸት ካሳ፣
እቶ ታደክ ቢሹ፣ እቶ ጸጋይ ወክደ ማርያም፣ እቶ ተሰፋዬ
ሮበኬ፣ እና እቶ መንግሥቱ መንቴ ትክቅ ምስጋና አቀርባኩ።

እቶ ወንድሜ እኪ ከእርማትና እስተያየት ባሻገር በብሰክ
የእርትእት ሥራው በብርቱ ሰከደገፈኝ ጥክቅ ምስጋና
አቀርባኩ።

እበርክቶት

በመጀመሪያዎቹ የክርስትናዬ ሕይወት ወራት ካሳደገኝና
ከመገበኝ ከመጋቢ አብርሃም ዮሴፍ፤ በእገክገኩት ዘመናት
በመንፈሳዊ ትምሕርት እንድታጠቅ ከረዱኝ ከብሩሰና ኖሪን
ቦንድ፤ እንዲሁም ወደ ጌታ ከተሰበሰቡት ከሮበርት እና ሄዝክ
ቶምስን መታሰቢያ በፍቅርና በክባዊ እክብሮት የተበረከተ።

2000 / 2007

መግቢያ

መጽሐፍ ቅዱስ የክርስቲያኖች ሁሉ የእምነትና የተግባር እንዲሁም የሥልጣን ምንጭ ነው። ከመሠረታዊዎቹ የወንጌላዊ እምነት አዕማድ አንዱ ይህ እውነት ነው። ይሁን እንጂ በዘመናችን በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ከሚስተዋሉት ጉልህ ስህተቶች ውስጥ መጽሐፍ ቅዱሳዊ የሚመስሉ ግን ያልሆኑ ትምህርቶችና ልምዶች ከቃሉ ያልተናነሱ ሥልጣን ሲጨብጡ ይስተዋላል።

በሰብአዊ ልምዶች ላይ ከመደገፍ ባሻገር ለዚህ ስህተት ዋና ምክንያት የሚሆነው ከመጽሐፍ ቅዱስ ስነ ትርጓሜ መደበኛ ደንቦች ማፈንገጥ ነው። የዘመናዊዎቹ የመነቃቃትና ተሐድሶ እንቅስቃሴዎች ሽንቀር ስነ መለኮት የሚመነጨውም ከዚህ ነው። በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ስነ ትርጓሜና ቃሉ ስለ ስህተት ትምህርቶች ምን እንደሚል በመጠኑ ተጽፎአል። ከመደበኛ የአተረጓጎም ደንቦች የወጡ ስብከቶችና አተረጓጎሞቻቸውም በትንቹ ታይተዋል።

የዘመናዊዎቹ የመነቃቃትና ተሐድሶ እንቅስቃሴዎች የአስተምህር ግድፈቶች ማለቂያ የሌላቸው ይመስላሉ። አንዱን ጡት ሲያስጥሉት ሌላ አዲስ ልምድና ቀድሞውኑ በቅሉ ከዚያም ጋር ተያይዞ ሌላ አዲስ ችግር ተወልዶ ሲያድግ ይገኛል። ከነዚህ ተያይዘው ስለተከሰቱት ችግሮችም በመጽሐፍ ገጾች በመጠኑ ተወስኑአል።

የጽሑፉ አቀራረብ በመጠነኛ ደረጃ ከጎሊዎተ እምነት (apologetics) አንጻር ነው። ይህ መጽሐፍ በስህተቶች ብቻ ላይ ያተኮረ ሳይሆን ስህተቶቹ ሊፈጸሙ የቻሉባቸውን መንደርደሪያዎች ካወቅን ከመሳሳት ልንጠበቅ እንችላለንና ይህንንም ማሳየት ነው። በሁለቱም ላይ የተነጣጠረ ጽሑፍ ነው። እንግዲህ ማንኛውም መጽሐፍ ሲጻፍ ድንበር አለውና በዚያ ክልል ውስጥ ነው የሚጻፈው። በርካታ ስህተቶች የመነጨት ከቃሉ የአተረጓጎም ችግር የተነሣ በመሆኑ ለቃሉ አተረጓጎም ያለንን አቀራረብ ጤናማ ለማድረግ መጠነኛ ፈር ተቀድዶ ቀርቦአል። አንዳንድ ስህተቶች ተደጋግመው እንደ እውነት ስለተነገሩና የእውነትን ያህል

ተቀባይነት ስላገኙ ስህተት መሆናቸው ሲነገር መክበዱ አይቀርም። ስህተቶችና የስህተቶቹ አደጋ የሉም ማለት እንደሚተረጉበት ሰነፍ ሰነን ራስን አሸዋ ውስጥ እንደ መቅበር ነውና በግልጽ እየታዩ በመጡት ስህተቶች ላይ አመልክቶ ማስጠንቀቅ ከመጽሐፉ ግቦች አንዱ ሆኖ ቀርቦአል።

በአጠቃላይ፣ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ሊንጸባረቅ የተጣረው በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ የተመሠረተ ሚዛናዊ ትምህርት አስፈላጊነት ነው። መጽሐፉ በተቻለ መጠን፣ 'መጽሐፍ ቅዱስ እንዲህ ይላልና፣ ደግሞም ከልምዳችን፣ ከአእምሮአችንና ከስሜታችን ይልቅ ሊታመን ይገባልና እንስማው፣ እንስማማውም የሚል ነው። መጽሐፉ ከቤተ ክርስቲያን ውጪ ሳይሆን በቤተ ክርስቲያን ውስጥ በሚታዩት ስህተቶችና ኅሊናዊ ልምዶች ላይ ያተኮረ ነው። ስለ ሁሉ መጻፍ ባይቻልም ስለሚችሉት ትንሽ ግን ማለት ተገቢ ይመስለኛል። በኔ እይታ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ፈጣን በሆነ ሁኔታ የስህተት ልምዶችና እንቅስቃሴዎች መዛመታቸው አትኩረቴን ስቦት ነው ልጽፍ የበቃሁት። የመጽሐፉ ግብ በእግዚአብሔር ቃል መሠረት ስህተትን መጠቆምና ከአደጋ ማስጠቀቅ ነው። ለአንባብያን መልካም ንባብና ጠቃሚ ግንዛቤ በመመኘትና በመጸለይ አበረክታለሁ።

ዘላለም መንግሥቱ
፲፱፻፺፭ ዓመተ ምኅረት

1 ጎሊዎተ እምነት የሚለው አሳብ እምነትን፣ ወይም በዚህ አካሄድ መጽሐፍ ቅዱሳዊና ታሪካዊ ክርስትናን ከሐሰት ትምህርቶችና ልምዶች የመከላከልና የመመከት ትግል ወይም ተጋድሎን የሚገልጥ ስያሜ ነው። በአንዳንድ ጽሑፎች ዐቃቤ እምነት ወይም ዐቃቤ ክርስትና ተሰኝተዋል።

1 የመጻሕፍት ቅዱሳን ሥነ አፈታት

78

ስነ አፈታት፣ አፈዎት እና ግሂዶት፣ ድንጋጌ ቀናና፣ አብርሃን፣ የስነ ትርጓሜ አጭር ጻሰሳ፣ ቀጥተኛና ምሳሌያዊ ትርጓሜ፣ መጽሐፍ ቅዱስና ፈቲሐተ ቃል፣ የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጉም፣ ጻራና ዐውደ ምንባብ፣ ብሉይ ኪዳን፣ የአሪት መጻሕፍት፣ የብሉይ ኪዳን የታሪክ መጻሕፍት፣ መዝሙራትና የጥበብ መጻሕፍት፣ የትንቢት መጻሕፍት፣ አዲስ ኪዳን፣ የወንጌላት መጻሕፍት፣ የአዲስ ኪዳን የታሪክ መጽሐፍ፣ የመልእክቶች መጻሕፍት፣ የአዲስ ኪዳን የትንቢት መጽሐፍ።

2 የአፈታት ስሕተቶች

75

የስሕተት መንደርደሪያዎች፣ ናሙና ስብከቶችና ስነ አፈታት።

3 ሐሰተኞች ነቢያትና አስተማሪዎች በእግዚአብሔር ቃል

120

4 አስተውሎት

165

ከስሕተቶች ጀርባ፣ የበጎች በግነት፣ የተከገሙ ተከላኝነት፣ አሜሪካዊ ክርስትናና ኢትዮጵያዊ ነጻብራቅ፣ የአኩራፊዎች ገባኢ፣ ሐያሰያንን መጥላት፣ "ተሳሰቼ ነበር"፣ ተቀባይነት ያገኙ ስሕተቶች፣ የስሕተት ትምህርቶችና ለምደታ ገራርያት፣ የተሰፋ ሻም፣ የእርግጥን ቀውስ፣ የኦድስ ፈውስ።

5 ማስተዋልና መቋቋም

248

ማስተዋል፣ አስጠንቃቂዎች እንሁን፣ መቋቋም፣ የመቋቋሚያ ስልቶች።

ሙዳየ ቃላት

275

ዋቢ መጻሕፍት.....288

ምዕራፍ አንድ

የመጻሕፍት ቅዱሳን

ስነ አፈታት

አንድ የሳሙና ፋብሪካ ምርቱን የሚያስተዋውቅበት አበሳሰጭ ሐረግ አድርጎ የተጠቀመው እንዲህ የሚል ማስታወቂያ በሳሙናዎቹ ሽፋን ላይ በመለጠፍ ነበር።

የምናመርተው ሳሙና ከዚህ በላይ ሊሻሻል የማይችል

በመሆኑ እነሆ ሽፋኑን ብቻ አሻሽለን አቅርበናል።

የፋብሪካው አስተዋዋቂዎች በማስታወቂያ ሲነግዱ እንጂ ሳሙናው በአንድ መንገድ ወይ በሌላ ሊሻሻል አይችልም ማለት አይደለም። ሊያሻሽሉት የሚችሉ በርካታ ንጥረ ነገሮች ሊኖሩ እንደሚችሉ ይታወቃል። ደግሞም የሰው እጅ የሠራው ነገር ምንጊዜም ቢሆን ፍጹምና የለውምና ሁሉም ይሻሻላል። ነገር ግን፣ ከሽፋኑ ለውጥ በቀር ምንም ሊጨመርበት የማይገባና ሊሻሻልም የማይችል አንድ ነገር ግን አለ፤ ያም የእግዚአብሔር ቃል ነው። የእግዚአብሔር ቃል ሕያው ነውና የሰባኪዎች የሰብከት ጥበብ ሕያው አያደርገውም፤ ቃሉ ኃይል ያለውና የሚሠራም ነውና ጩኸትና የድምጽ ማጉያ መሣሪያዎችም ጉልበት አይጨምሩለትም።

መጽሐፍ ቅዱስ በራሱ ፍጹም የሆነ መለኮታዊ ቃል ቢሆንም የሰዎች የተሳሳተ አፈታት ወይም አተረጓጎም የከፋ ስሕተትን ሊፈጥር ይችላል። መጽሐፍ ቅዱስን እንደ መጽሐፍቶቹ አድርገው የሚጠቀሙ የስሕተት ሃይማኖቶች፣ ለምሳሌ የይሆዋ ምስክሮችና ሌሎችም፣ የተጀመሩትና በስሕተት የቀጠሉት ከዚህ የአፈታት ስሕተት የተነሣ ነው። የመጽሐፍ ቅዱስ መጻሕፍትን አተረጓጎም ሥርዓት ያለማወቅ የብዙ ሰባኪዎቻችንና አስተማሪዎቻችን ዓይነተኛ ችግር ነው። መጽሐፍ ቅዱስ እንደወደድንና እንደመሰለን የምንተረጉመው መጽሐፍ አይደለም። ስሜታችን እንደመራን ወይም እንደተስማማን፣ ይህ ማለት እንዲህ ማለት ነው። የምንለውም አይደለም።

ስነ አፈታት

የመጽሐፍ ቅዱስ ስነ አፈታት (hermeneutics) ወይም ስነ ትርጓሜ! ሲባል፡ 'መጽሐፍ ቅዱስ በሙሉው ምስጢራዊ ነው፡፡ እያንዳንዱ ቃልም መተርጎም አለበት' ማለት አይደለም። 'መጽሐፍ ቅዱስ ሙሉ በሙሉ ግልጽ ነውና ቃል በቃል ተወስዶ መተግበር አለበት' ማለትም አይደለም። መጽሐፍ ቅዱስ ተራ መጽሐፍ ሳይሆን የእግዚአብሔር ቃል ነው። በሰው ታሪክ ውስጥ በሰዎች ቋንቋ የተጻፈ የእግዚአብሔር አሳብ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ተፈላጊነትና ጥቅም ብቻ ሳይሆን ግብና ዓላማም ያለው መጽሐፍ ነው። እንደዚያው ሁሉ በጣም ግልጽ ያልሆኑ በአትኩረት መታየትንና መተርጎምን የሚጠይቁ ክፍሎችም አሉበት። እንዲህ ያሉትን ልዩ አትኩሮት የሚሹ የመጽሐፍ ቅዱስ ምንጣቦችን እንደት መመርመር ይገባን ዘንድ እንድናውቅ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ምንነትና ስለ መሠረታዊ የስነ ትርጓሜ ነጥቦች በጥቂቱ እንመለከታለን።

በበርካታ የክርስቲና አብያተ እምነት የእምነት መግለጫዎች ተጽፎ እንደሚሸው መጽሐፍ ቅዱስ የአማኞች የእምነትና የኑሮ መመሪያ መጽሐፍ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ፡ ማለትም፡ ሁለቱም ኪዳናት ቅዱሳን ሰዎች በእግዚአብሔር መንፈስ ተነድተው የጻፉት መጽሐፍ ነው። የመጀመሪያውም ሆነ ሁለተኛው ኪዳናት እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር የገባቸው ኪዳናት ናቸው። በብሉይ ዘመን የእግዚአብሔር ሕዝብ የተባሉት አይሁድ ቢሆኑም በአንዳንድ ስፍራዎች የቃሉ የትርጉም ስፋት ከዚያም ያልፋል። በአዲስ ኪዳን ግን ይህ ሕዝብ በክርስቶስ በኩል የዳኑ ክርስቲያኖችን ሁሉ የሚጠቀልል ነው።

መጽሐፍ ቅዱስ ወይም በውስጡ የተጻፉት መጻሕፍት መጽሐፍ፡ ቅዱሳን መጻሕፍት እና የእግዚአብሔር ቃል እየተባሉ ተጠርተዋል፤ ማቴ. 22፡29፤ ማር. 7፡13፤ 12፡10-11፤ 12፡24፤ 15፡28፤ ሉቃ. 3፡4፤ 4፡17፤ 4፡21፤ 20፡42፤ 24፡27 ዮሐ. 2፡22፤

1 ስነ አፈታት ወይም ስነ ትርጓሜ መጻሕፍተ ቅዱሳን ብዬ የተረጎምኩት hermeneutics የሚለውን ቃል ነው። በዚህ ምዕራፍ ውስጥ አንዳንድ የነገረ መለኮት ቃላትን እጠቀማለሁ። በአገራችንና በቋንቋችን የእንዲህ ያሉ ቃላት እያሉ እንደሌሉ ሁሉ አጠቃላይ ወይም አጥረት መኖሩ እውነት ነው። በዚህ ክፍል የምጠቀምባቸው አንዳንድ ቃላት ከሌሎች ያሻገሩት አንዳንዶቹ ደግሞ ራሱ የቀመርኳቸው ናቸው። ግር እንዳይሉ ግን ቃላቱን ለመጀመሪያ ጊዜ ስጠቀም ከእንግሊዝኛው ቃል በማያያዝ አስፈራኝላለሁ። በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ስነ አፈታት ወይም ስነ ትርጓሜ ያልኩት ይህ hermeneutics የሚለው ቃል በአንዳንድ ጽሑፎች ጥበብ አፈታት ተሰኝተዋል።

5፡39፤ 7፡38፤ 10፡35፤ ሐዋ. 1፡20፤ 7፡42፤ 17፡11፤ ሮሜ. 1፡2፤ 4፡3፤ 10፡17፤ 2ቆሮ. 2፡17፤ 1ተሰ. 2፡13፤ 2ጢሞ. 3፡15፤ ዕብ. 4፡12፤ 2ጴጥ. 3፡15፤ ገላ. 4፡30፤ 2ጴጥ. 1፡20። ይህ አጠራር በተለይም ቅዱሳን መጻሕፍት እና የእግዚአብሔር ቃል የሚለው ስያሜ ምንነታቸውንና ምንጫቸውን የሚያመለክት ነው። መጻሕፍቱ ቅዱሳን ናቸው፤ ምንጫቸውም እግዚአብሔር ነው።

ብሉይ ኪዳንን ብሉይ ወይም አሮጌ ያደረገው የክርስቶስ አዲሱ ኪዳን ነው። ይህም በደሙ የሆነውና አልፎ ከመሰጠቱ በፊት የመሠረተው፡ በመስቀልም ላይ ደሙ ስለ ሰው ልጆች ኃጢአት ሲፈስ የተጠናቀቀው ኪዳን ነው። ይህ አዲስ ኪዳንም የቤዛነትና የደኅንነት ተግባር በክርስቶስ በኩል የመጠናቀቁ ዋና አመልካች ነው፤ ሉቃ. 22፡20፤ 1ቆሮ. 11፡25፤ 2ቆሮ. 3፡6 እና 14፤ ዕብ. 9፡15፤ 12፡24።

አፈታት እና ግሂዶት

የቅዱሳን መጻሕፍት፡ ማለትም የመጽሐፍ ቅዱስ ምንጭ እግዚአብሔር ነው። በ2ጢሞ. 3፡16 እንዲህ ተጽፎአል፡

የእግዚአብሔር ሰው ፍጹምና ለሰን ሥራ ሁሉ የተዘጋጀ ይሆን ዘንድ የእግዚአብሔር መንፈስ ያለበት መጽሐፍ ሁሉ ለትምህርትና ለተግሣጽ፡ ልብንም ለማትናት በጽድቅም ላለው ምክር ደግሞ ይጠቅማልና።

ቅዱሳን መጻሕፍት የእግዚአብሔር መንፈስ አለባቸው። መንፈስ የሚለው ቃል ትንፋሽ፡ እስትንፋስ እንደ ማለትም ነው። ይህ ቃሉ የመነጨበትና የተጻፈበት መንገድ አፈዎት² ወይም አፈዎተ መለኮት (inspiration) ይባላል። አፈዎት መተንፈስ፡ እፍ ማለት፡ ለመናገር አፍን መክፈት ማለት ነው።³ አፈዎት የሚለው ቃል አንድ ሰው የራሱን ቃላት ሲናገር እንደሚተነፍስ ሁሉ፡ መጽሐፍ ቅዱስ በሙሉው እግዚአብሔር በተናጋሪዎቹ አንደበት እንደተናገረ ወይም እንደተነፈሰ ያህል ቃላቱ የእርሱ መሆናቸውን የሚገልጥ ትምህርት ነው። ቅዱሳን መጻሕፍት በበርካታ ሰዎች ቢጻፉም ዋናና የበላይ ደራሲውና ተቆጣጣሪው ግን እግዚአብሔር ራሱ ነው። ልክ ሰውን ከፈጠረ በኋላ በአፍንጫው የሕይወትን እስትንፋስ እፍ እንዳለበት በቃሉም የእርሱ መንፈስ ወይም እስትንፋስ አለበት። ለዚህ ነው

2 አፈዎትን ሌሎች ጸሐፊዎች እስትንፋስ መለኮት ሲሉም ተርጉመውታል።
3 ኪዳን ወልድ ክፍሌ፡ ገጽ 235።

ምዕራፍ አንድ፥ የመጻሕፍተ ቅዱሳን ስነ አፈታት

የእግዚአብሔር ቃል ሕይወት ወይም ሕይወት ያለው የተባለው፤ ዕብ. 4፥12። ምንጩን በተመለከተ በ2ጴጥ. 1፥21 እንዲህ ተብሎ ተጽፎአል።

ትንቢት ከቶ በሰው ፈቃድ አልመጣምና፥ ዳሩ ግን በእግዚአብሔር ተላከው ቅዱሳን ሰዎች በመንፈስ ቅዱስ ተነድተው ተናገሩ።

ይህ ጥቅስ በተለይ መንፈስ ቅዱስ በእግዚአብሔር ቃል መነገር ወይም መጻፍ ውስጥ የተለየ ጉልህ ድርሻ እንደነበረውና ነቢያቱን መንፈስ ቅዱስ እንደነጻጽቸው ያሳያል። መንጻት የሚለው ቃል የሰዎቹ ማንነት ሳይቆላስ ማነሣነትንና መምራትን የያዘ ቃል ነው። ስለዚህም እነዚህ ሰዎች ከዚያ በፊት የተነገረ ወይም ያልተነገረውን የእግዚአብሔርን ቃል ተገልጦላቸው የተረዱትን እውነት በሚጽፉበት ጊዜ ቃሉም ሆነ ጽሑፉ ያለ ምንም ስሕተት እንዲተላለፍ መንፈስ ቅዱስ ሰዎቹን መቆጣጠሩን ያሳያል። ይህ በመሆኑም መጽሐፍ ቅዱስ ፍጹም፥ ምንም ስሕተት የሌለበትና ምንጩ ከእግዚአብሔር የሆነ ሥልጣን ያለው ቃል ነው ማለት ነው።

መጽሐፍ ቅዱስ በተጻፈበት ወይም ቃሉ በተጻፈበት ሂደት ውስጥ ሁለት ጉልህ ነገሮች ተከናውነዋል። የመጀመሪያው ግሂዶት⁴ (revelation) የሚባለው ሲሆን ሁለተኛው ቀደም ሲል ያየው አፈዎት ወይም አፈዎተ መለኮት የሚባለው ነው። ግሂዶት ቀድሞ ያልታወቀና በሌላ በምንም መንገድ ሊታወቅ የማይችልን እውነት እግዚአብሔር ለነቢያቱ ገሃድ ማድረጉን ወይም መግለጡን የሚያሳይ ጽንሰ ሐሳብ ነው። አፈዎት ደግሞ ይህ የተገለጠው እውነት በሙሉና በትክክል፥ የተዘገበና የተመዘገበ፥ የአስተምህሮ ስሕተትም ሳይኖርበት እንዲጻፍ እግዚአብሔር ሁኔታዎችንና ሰዎችን በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት የተቆጣጠረበት ሁኔታ ነው። እንዲህም ሆኖ ግን መጽሐፍ ቅዱስ በሰዎች ቋንቋና በሕዝቦች ታሪክ ውስጥ የተላለፈ የእግዚአብሔር መልእክት ነው። እነዚህ ጥሩም ሆነ መጥፎ ታሪኮች በሚጻፉበት ጊዜም የእግዚአብሔር መንፈስ በተጻፈው በቃሉ እስትንፋሱን ወይም መንፈሱን አድርጎ ሥራውን ተቆጣጥሮአል ማለት ነው።

እነዚህ የተለያዩ ታሪኮች በእግዚአብሔር ሰዎች በሚጻፉበት ጊዜ መንፈስ ቅዱስ ቃሉ እንዲጻፍ ቢያደርግም የተጻፈው እያንዳንዱ ቃል ሁሉ በእግዚአብሔር ቃል በቃል የተነገረ ነው ማለት አይደለም። እንዲህ የሆነባቸው ሁኔታዎች አሉ። ሁሌም ግን እንዲህ አይደለም። ሰዎች ጥሩና መጥፎ ታሪክ፥ ድርጊታቸውና ንግግራቸው አሳባቸውም ሁሉ ተጽፎአል። እግዚአብሔር ብቻ

⁴ ግሂዶት በአንዳንድ ጸሐፊዎች ዘንድ ግልጠት ወይም ግልጠተ እግዚአብሔር ተብሎም ይጠራል።

ሳይሆን ሰዎችም፥ መላእክትም፥ ሰይጣንም ጭምር የተናገራቸው ቃላት ተጽፈዋል። ለምሳሌ መጽሐፈ ኢዮብን ብንወስድ በመጽሐፉ ውስጥ እግዚአብሔር፥ ሰይጣን፥ ኢዮብ፥ የኢዮብ ሚስት፥ እና የኢዮብ ወዳጆች የተናገሩት ቃላት ይገኛሉ። ይህንን መጽሐፍ በምናጠናበት ጊዜ፥ ምንም እንኳን የእግዚአብሔር ቃል በሙሉ የክርስትና ኑሮና ትምህርት የሥልጣን ምንጭ ቢሆንም፥ በዚህ ክፍል ሁሉም የተናገሩት ቃል እኩል ክብደትና እኩል የሥልጣን ደረጃ አለው ማለት አይደለም። ሰይጣን ወይም ኢዮብም ሆነ ወዳጆቹ በሚናገሩበት ጊዜ በእግዚአብሔር መንፈስ ተመርተው ተናገረዋል ማለት አይደለም። እያንዳንዳቸው የተናገሩት በልባቸው ያለውን ነገር ነው። ነገር ግን የኢዮብ መጽሐፍ ጸሐፊ መጽሐፉን በሚጽፍበት ጊዜ በእግዚአብሔር መንፈስ ተመርቶ በመጻፉ መጽሐፈ ኢዮብ የእግዚአብሔር መንፈስ ወይም እስትንፋስ ያለበት መጽሐፍ ነው። የተፈጸመው ታሪክ በትክክልና በተገቢ ሁኔታ መዘገቡን መንፈስ ቅዱስ በጸሐፊው ሆኖ ተቆጣጥሮአል። ስለዚህ በ2ጴጥ. 3፥16 እንደተጻፈው ይህ መጽሐፍ ሌሎቹም እንዲህ የተጻፉት ሁሉ የእግዚአብሔር መንፈስ አለባቸውና ለትምህርት፥ ለተግሣጽ፥ ልብን ለማቅናትና ጽድቅ ላለበት ምክር ይጠቅማሉ።

አፈዎት መልእክቱ ከእግዚአብሔር ወደ ተናጋሪው ወይም ወደ ጸሐፊው ቃል በቃል መተላለፍ ቢሆንም ይችላል። በአንዳንድ ቦታዎች በቀጥታ በእግዚአብሔር የተጻፉ ወይም በቀጥታ የተነገሩ ክፍሎችን እናያለን፤ ለምሳሌ፥ ዘጸ. 31፥18፤ 32፥16፤ 34፥27፤ 1ዜና. 28፥19፤ ኢሳ. 8፥1-12፤ ኤር. 13፥12፤ 30፥1-2፤ 36፥27-32፤ 1ቆሮ. 14፥37፤ ራእ. 2፥1። ሁሌ እንዲህ ቃል በቃል ብቻ ነው ማለት ግን አይደለም። ሁሌ እንዲህ ከሆነ ተናጋሪዎቹ ወይም ጸሐፊዎቹ በግዑዛን የመተላለፊያ መሳሪያ ሊመሰሉ ነው። በተጨማሪ እጅ እንደሚገኙ እንደ በገና ወይም እንደ መሰንቆ ያህል ግዑዛን ዕቃዎች ብቻ ሊሆኑ ነው። ነገር ግን እግዚአብሔር አሳቡን ለትውልድ ሁሉ ሲያስተላልፍ የሰዎቹን መረዳትና የማስታወስ ችሎታ፥ ተፈጥሮአዊ ዝንባሌና ዳኝነት፥ ስሜትና ደመ ነፍስ፥ እንዲሁም ግላዊ ልዩነቶቻቸውን ሁሉ ሳይቀር ተጠቅሞአል። ስለዚህም ነው በቅዱሳን መጻሕፍት ውስጥ የጸሐፊዎቹን ስሜትም ሆነ የተለያዩ ባህርያት በግልጽ የምናየው። በአጻጻፍ ስልትም አንዱ ጸሐፊ ከሌላው ይለያል። ዋናው ነገር ግን መለኮታዊው እውነት በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት ከእግዚአብሔር ወደ ጸሐፊዎቹ በግልጽ መተላለፉና ሰዎቹም የተገለጠላቸውን ግልጽ መልእክት በሰዎች ቋንቋ መጻፋቸው ነው።

ቅዱሳን መጻሕፍት ምንጫቸው ከእግዚአብሔር መሆኑ ከላይ ከተመለከትናቸው ጥቅሶች በተጨማሪ በበርካታ ቦታዎች በግልጽ ተጽፎ ይገኛል፤ ዘጸ. 4፥10-15፤ ዘዳ. 4፥2፤ ኤር. 1፥7-9፤ ሕዝ. 3፥4፤ ሚክ. 3፥8፤ ሐዋ. 1፥16፤ 28፥25፤ 1ቆሮ. 2፥13፤ 14፥17፤ 1ተሰ. 2፥13፤

ምዕራፍ አንድ፥ የመጻሕፍተ ቅዱሳን ስነ አፈታት

1ጴጥ. 1፥10-11፤ 2ጴጥ. 1፥20-21፤ 3፥1-2 ጥቂቶቹ ናቸው። 'እግዚአብሔርም አለ'፥ 'ይላል እግዚአብሔር'፥ 'የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ . . . መጣ'፥ ወዘተ የሚሉና የመሳሰሉት ቃላት የተናጋሪዎቹ ወይም ጸሐፊዎቹ አሳብ ወይም መልእክቱ ከእግዚአብሔር መምጣቱን የሚያስረግጡ ሐረጎች ናቸው። እንዲህ የሚሉት ሐረጎች በብሉይ ኪዳን ብቻ ከ3ሺህ 800 በላይ ናቸው።

ድንጋጌ ቀኖና

የመጽሐፍ ቅዱስ መጻሕፍት ድንጋጌ ቀኖና የተፈጸመው የብሉይ ኪዳን በብሉይ ዘመን የአዲስም በአዲስ ኪዳን ዘመን ነው። ድንጋጌ ቀኖና ማለት የትኞቹ ጽሑፎች ቃለ እግዚአብሔር፥ የትኞቹ ደግሞ የሰው ብቻ ሥራ መሆናቸው የተለየበትና የታወቀበት ድንጋጌ ነው። ቀኖና የሚለው ቃል ከግሪክ ቋንቋ የመነጨ ሲሆን ካኖን κανών በጥሬው መለኪያ ሸንቦቆ ወይም በትር ማለት ነው፤ የአንድ ነገር፥ ለምሳሌ የእምነት ወይም የተግባር፥ መደበኛ መለኪያ ወይም መስፈርት ማለትም ይሆናል። የመጽሐፍ ቅዱስ መጻሕፍትን በተመለከተ ድንጋጌ ቀኖና ሲባል እነዚያ መጻሕፍት የእግዚአብሔር ቃል ለመሆናቸው የሚያበቃና የሚያረጋግጥ መስፈርት አላቸው ወይም የላቸውም የሚለውን ነጥብ ማስላት፥ መተመንና መወሰን ማለት ነው። የብሉይና የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት በተጻፉባቸው ዘመናት የተጻፉ መንፈሳዊና ታሪካዊ ይዘት ያላቸው ሌሎች መጻሕፍትም መኖራቸው የታወቀ ነው። የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ወይም የአይሁድ መጽሐፍ ቅዱስ የሚባለው በቅደም ተከተል አሁን እንደምናገኘው ባይሆንም በይዘት ግን አሁን ብሉይ ኪዳን ውስጥ የሚገኙትን መጻሕፍት እንዳቀፈ አይሁድ የተቀበሉት የቅዱሳን መጻሕፍት ስብስብ ነው።

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያሉት ስድሳ ስድስት መጻሕፍት በቀኖና ወይም በመለኪያው ያለፉት ወይም ቅዱሳን መጻሕፍት ተብለው የተጠሩት ቅዱሳን ስለሆኑ ነው እንጂ ሰዎች ስለተሰማሙ፥ ወይም የተረጋገጠ ምንጭና ጥንተ ዘመንነት ስላላቸው አይደለም። እንዲህ ያሉ መጻሕፍት በጊዜው በብዛት ነበሩ። ቀኖና ድንጋጌ አስቀድሞውኑ ሰጻፍም የእግዚአብሔር ቃል የሆነውን መጽሐፍ የእግዚአብሔር እንደሆነ መረዳት ነው። አንድ መጽሐፍ የእግዚአብሔር ቃል እንዲሆን ወይም እንዳይሆን የመወሰን ዳኝነት ሳይሆን ቀድሞም ቃለ እግዚአብሔር እንደነበረ የማረጋገጥና የመቀበል ምስክርነት ነው። በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ የቀኖና ድንጋጌ ጉባዔዎች ቢኖሩም እነዚህ ጉባዔዎች ቃሉ የእግዚአብሔር ቃል ወይም መንፈሳዊ ባለ ሥልጣን እንዲሆን ያደረጉት ነገር ከቶም የለም። ቃሉን ቅዱስና ሥልጣን ያለው

መጽሐፍ ቅዱስና የአፈታት ስሕተቶች

ያደረገው ቅዱስና ባለ ሥልጣኑ እግዚአብሔር ነው። ቃሉ የእግዚአብሔር ቃል የሆነው በእግዚአብሔር መንፈስ ተነድተው ቅዱሳን ሰዎች በጻፉት ጊዜ ነው እንጂ ቅዱሳን አባቶች ተሰብስበው በመረመሩት ጊዜ አይደለም።

በመጽሐፍ ቅዱስ በራሱ ውስጥ የተጠቀሱ ቀኖናነት የሌላቸው መጻሕፍት አሉ። ለምሳሌ፥ በስም የተጠቀሱት የያሻርና የጦርነት መጻሕፍት፥ ዘኁ. 21፥14፥ ኢያ. 10፥13፤ እንዲሁም በስም ያልተጠቀሱ ሌሎችም አሉ፤ ሉቃ. 1፥1፤ እነዚህ መጻሕፍት በቃሉ ውስጥ መጠቀሳቸው ቀኖናዊ አያደርጋቸውም። በተለያዩ ዐቀብተ ክርስትና ጸሐፊዎች የሚጠቀሱትና ቅዱሳን መጻሕፍት ቅዱሳን መሆናቸው የተለኩባቸው መስፈርቶች በአምስት ዋና ዋና መጠይቆች የተጠቃለሉ ናቸው። በአንድ ጸሐፊ ከማብራሪያ ጋር በአጭሩ የተጻፉት እንዲህ ነው።⁵

• መጽሐፉ በእግዚአብሔር ነቢይ ተጽፎአል? ነቢይ ቃልን ከእግዚአብሔር ተቀብሎ ያስተላለፈ ሰው ነው።

• ጸሐፊው በእግዚአብሔር ሥራ ቃሉ ተረጋግጦአል ወይ? ነቢይ እውነተኛ ለመሆኑ ከእግዚአብሔር የሆነ ተአምር ወይም ምልክት በእጁ መደረጉ ነው መለኪያው።

• መልእክቱ ስለ እግዚአብሔር ማንነት የሚናገረው እውነት አለ ወይ? መጽሐፉ ስለ እግዚአብሔር ግልጽ ከሆነው ወይም ቀድሞ ከተጻፈው ጋር የሚጋጭ ነገር ከኖረው ቀኖናዊ አይሆንም።

• መጽሐፉ በእግዚአብሔር ኃይል ነው የመጣው ወይስ አይደለም? ቃሉ ሰዎችን ለማገጸና ለማስታጠቅ ኃይል አለው ወይ?

• መልእክቱና መጽሐፉ በቅዱሳን ማኅበር ተቀባይ ነበር ወይ? ይህ መልእክቱን ወይም መጽሐፉን የመጀመሪያዎቹ ሰሚዎች ወይም አንባቢዎች ሁሉ በሙሉ ይቀበሉታል ማለት አይደለም፤ የማይቀበሉት ጥቂት ሊኖሩ ይችላሉ። ነገር ግን በአጠቃላይ አማኒ የሆነው ማኅበረ ሰብ መልእክቱ ከእግዚአብሔር ዘንድ እንደሆነ ያለው ከበሬታ ነው።

በኋለኞቹ፥ ማለትም፥ በ4ኛውና በ5ኛው ምዕት 9መታት የተደረጉት የቤተ ክርስቲያን አባቶች ጉባዔዎች ቀኖናን መጻሕፍቱ የእግዚአብሔር ቃል መሆናቸውን ያረጋገጡ ወይም የተቀበሉ

⁵ Geisler, pp. 81-84.

ገባዬዎች ናቸው እንጂ ለውሳኔና ለዳኝነት የተቀመጡ አልነበሩም። ቀደም ሲል እንደተጻፈው ቅዳሳት መጻሕፍት ቀኖናዊ የሆኑት ቀድሞውኑ ከምንጩ ከእግዚአብሔር ሲመነጩ ነው።

ብሉይ ኪዳንን በተመለከተ ቤተ ክርስቲያን የተቀበለችው የአይሁድ ቅዳሳት መጻሕፍት የሆኑትን 39 መጻሕፍት ነው። አይሁድ ራሳቸው የእምነታቸው መርህ አድርገው የወሰዱት ስነዚህ 39 መጻሕፍት ብቻ ናቸው። በነዚያ ዘመናት የተጻፉ ሌሎች ታሪካዊና ሃይማኖታዊ መጻሕፍት ቢኖሩትም ቀኖናዊ አልነበሩምና አልተቀበሉትም። የብሉይ ኪዳንን መጻሕፍት እንደ እግዚአብሔር ሕግ ጌታ ጠቅሶአቸዋል፤ ማቴ. 5+17-18፤ ማር. 12+36-37፤ ሉቃ. 24+45፤ ዮሐ. 5+37-47። የጌታ ትምህርት ራሱ ወይም ወንጌላት ደግሞ የቀኖና ክፍል መሆን ነበረባቸው። ምክንያቱም ትምህርቶቹ የተሰጡት በዋናው ባለሥልጣን በመሆኑ እንደ እግዚአብሔር ቃል ሥልጣን ስላላቸው ነው።

ሐዋርያት ሲያስተምሩም ብሉይ ኪዳንን አዘውትረው ይጠቅሱ ነበር፤ ለምሳሌ፦ ሮሜ. 3+2 እና 21፤ 15+4፤ 1ቆሮ. 4+6፤ 2ጢሞ. 3+15-17፤ 2ጴጥ. 1+21። ብሉይን መጥቀስ ብቻ ሳይሆን ይህ ቃላቸው እንደ ብሉይ ቃል ሁሉ ሥልጣን ያለው የእግዚአብሔር ቃል መሆኑንም ይገልጡ ነበር፤ 1ቆሮ. 2+7-13፤ 14+37፤ 1ተሰ. 2+13። በእንዲህ ያለ ሁኔታም የቤተ ክርስቲያን ትምህርት የተመሠረተበት የነቢያትና የሐዋርያት መሠረት ተጣለ፤ ኤፌ. 2+20።

ከሐዋርያት ዘመናት ቀጥሎ በኖረው ጊዜም እነዚህን የሐዋርያትን ትምህርቶች የያዙትን መጻሕፍት በሙሉ መሰብሰብና በብሉይ ኪዳን ላይም የአዲሱን ኪዳን ትምህርት መጨመር የተገባ ሆነ። ይህ የአዲስ ኪዳን ድንጋጌ ቀኖና ወይም የአዲስ ኪዳን መጻሕፍትን የመጨመር ሂደት ግን ሰፊ ያለ ታሪክና ገዝ የነበረው ነው። ወንጌላትም ሆኑ መልእክቶች ሁሉ በመጀመሪያዎቹ ዘመናት በተለያዩ ቦታዎችና በዝውውር ላይ ይገኙ ነበር። ከተለያዩ የቤተ ክርስቲያን አበውት ጽሑፎች እንደምንረዳው በመጀመሪያውና በሁለተኛው ምዕት ዓመታት ከአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ከጠቅላላ መልእክቶች ውስጥ ከጥቂቶች በቀር አብዛኞቹ በቅዳሳን ማኅበራት ዘንድ በሙሉ ተቀባይነት የእምነትና የትምህርት ምንጭ ሆነው ይሠራባቸው ነበር። በቀጣዩ ዘመን፣ ማለትም፣ ከ3ኛው ምዕት ዓመት እስከ 325 ዓመተ ምሕረት ባለው ጊዜ እነዚህን መጻሕፍት የማወቅና የመቀበሉ ሂደት ሲቀጥል ቆየ። በ325 በኒቅያ፣ በ393 በሂጳ ራግዮስ፣ በ397 እና በ419 በካርታጎ የተደረጉት ገባዬዎች 27ቱን የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት የመጽሐፍ ቅዱስ አካል አድርገው ተቀበሉ።

በ431 በኤፌሶን በተደረገው ገባዬ ንስጥሮላውያን ወይም የሶርያ ቤተ ክርስቲያን 27 ሳይሆን 22 ብቻ ነበር የተቀበለችው። ሆኖም በኋላ ታሪካቸው እንደተጻፈው 27ቱንም መቀበላቸው ይታወቃል። በዚህ ጊዜ የምሥራቅና የምዕራብ፣ ማለትም የሮምና የቁስጥንጥንያ መልክ እየለየ የመጣ ቢሆንም ቀኖናን በተመለከተ ሁለቱም ክፍሎች 27ቱን የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ብቻ መቀበላቸው የታወቀ ነው። የተጨማሪው የአዋልድና የአጳቅሪፋ መጻሕፍት የኋላና የቆየ ታሪክ ናቸው። ከላይ እንደተባለው ይህ የቀኖና ሂደት የመቀበል እንጂ የማጽደቅ ሂደት አልነበረም። ቀደም ሲል እንዳየነው መጻሕፍቱ በመንፈስ ቅዱስ መሪነትና ተቆጣጣሪነት ነበርና የተጻፉት የጸደቁት ወይም ትክክለኛነታቸው ያለፈው ገና በተጻፉበት ጊዜ ነው። በድንጋጌ ቀኖና ሂደት ውስጥ የሆነው እነዚያን የእግዚአብሔር እስትንፋስ ያለባቸው መጻሕፍት ለይቶ ማወቅና መቀበል ነበር።

መጽሐፍ ቅዱስ ተጽፎ ካበቃና ከድንጋጌ ቀኖና በኋላ ቃሉን በተመለከተ የመንፈስ ቅዱስ ሥራ አላበቃም። የእግዚአብሔርን አሳብ ቃሉን ለጻፉት ነቢያት ስለገለጠው የግሂዶት ሥራ ቀደም ሲል አይተናል። ይህ ቃሉን በቀጥታ ከእርሱ ዘንድ ለተቀበሉት ያደረገው የመግለጥ ሥራ ነው። መጻሕፍቱ በሙሉ ተጽፈው ከተጠናቀቁበት ጊዜ ጀምሮ የመንፈስ ቅዱስ የሚጻፍ ቃልን የመግለጥ ሥራ አብቅቶአል። ከዚያ ወዲህ ማንም ነቢይ፣ ምንም ያህል ታዋቂነትና ተቀባይነት ቢኖረው፣ ከተጻፈው የእግዚአብሔር ቃል ጋር እኩል የሆነ ሥልጣን ያለው ቃል ሊናገር ወይም ሊጽፍ አይችልም። ከመጽሐፍ ቅዱስ ጎንም የሚቆም ሌላ ባለ ሥልጣን መጽሐፍ ከቶም የለም።

አብርሆት

ሆኖም መንፈስ ቅዱስ ይህን የተጻፈውንና የተጠናቀቀውን ቃል ለአንባቢዎቹ ወይም ለሰሚዎቹ ሊያስረዳቸው ወይም ሊያበራሃቸው ይችላል። ይህ አገልግሎቱ አብርሆት (illumination) ይባላል። ይህ የአብርሆት ሥራ መንፈስ ቅዱስ በአማኞች ሁሉ ውስጥ የሚሠራው የእግዚአብሔርን እውነት የማሳየት፣ የመከሰት ወይም የማስረዳት ተግባር ነው። ሰው ስለ እግዚአብሔር ወይም ስለ መንፈሳዊ ነገር በሥጋዊ አእምሮው ብቻ መረዳት አይችልም። ለፍጥረታዊ ሰው የእግዚአብሔር መንፈስ ነገር ሞኝነት ነውና። ሥጋና ደምም የእግዚአብሔርን ነገር ጠንቅቆ ማስረዳት አይችልም፤ ማቴ. 16+17፤ 1ቆሮ. 2+14። ስለዚህ የእግዚአብሔርን ቃል ለመረዳት በአማኞች ውስጥ የመንፈስ ቅዱስ ሥራ የግድ አስፈላጊ ነው። የቃሉ ምንጭ እርሱ ነውና ከእርሱ ይበልጥ የቃሉን እውነት ማስረዳት የሚችል የለም። ሆኖም ፍጥረታዊ ሰው ቃሉን መረዳት የማይችለውን ያህል

ምዕራፍ አንድ፡ የመጻሕፍተ ቅዱሳት ስነ አፈታት ሥጋዊ ወይም መንፈሳዊ ክርስቲያንም ባለማስተዋል የቃሉን አባባል ሊያዛባና ቃሉ ከሚለው አሳብ ሊያስወጣው ይችላል። ይህም ተደጋግሞ የሚታይና ለሐሰተኛ ትምህርቶች መነሻ የሆነ ክስተት ነው። ስለዚህ ነው መሠረታዊና እንደ ዋና የሚታዩ የመጻሕፍተ ቅዱሳት ስነ አፈታት (hermeneutics) ደንቦችን ማወቅ አስፈላጊ የሚሆነው። የመጽሐፍ ቅዱስ ስነ አፈታት በጣም ሰፊና ጥልቅ ርዕስ ነው። በዚህ ትምህርት ላይ በቂ ትምህርት የቀሰሙ ምሑራን በዚህ ርዕስ አስፈላጊና ተፈላጊ ትምህርት የሚሰጡ መጻሕፍትና ትምህርቶች የማዘጋጀት ኃላፊነት እንዳለባቸው ማሳሰቡ ተገቢ ነው። በዚህ መጽሐፍ ውስጥ በዚህ ርዕስ ስር የቀረበው መጠነኛ ትንታኔዎች ከነበርኩባቸው የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ቤትና ሴሚናሪ ትምህርቶች እንዲሁም ከአገልግሎት ሂደትና ከተለያዩ መጻሕፍት የተውጣጡ ናቸው። በተለይ ጎርደን ፊ እና ዳግላስ እስቱዋርት በአንድነት የጻፉት መጽሐፍ ለዚህ ምዕራፍ ቅንብር ሰፊ ውለታ ውሉአል።

የሰነ ትርጓሜ አጭር ዳሰሳ

ከላይ የተመለከትናቸው መሠረታዊ ነጥቦች የመጽሐፍ ቅዱስን ምንነትና እንደምን ከእግዚአብሔር መንጭቶ ወደ ተናጋሪዎቹና ጸሐፊዎች እንደመጣ፣ እንደምን ቅዱሳት መጻሕፍት ከሌሎቹ እንደተለዩና ክርስቲያኖችም ይህንን የእግዚአብሔር ቃል እንዴት እንደሚረዱት ነው። ከዚህ ቀጥሎ የምንመለከተው ደግሞ ቅዱሳት መጻሕፍትን ስናጠና ወይም ስንመረምር ሊኖረን የሚገባውን አቀራረብ ነው። ቀደም ሲል መጽሐፍ ቅዱስ በተለያዩ ቅዱሳት መጻሕፍት የተሠራ፣ በተለያዩ ሰዎችና በተለያዩ ዘመናት የተጻፈ ቢሆንም አንድ እንዲሆን ያደረገው ምንጩ መሆኑን አይተናል። ምንም እንኳን ምንጫቸው አንዱ መንፈስ ቅዱስ ቢሆንና ቅዱሳን ሰዎች በመንፈስ ቅዱስ ተነድተው ቢጻፉአቸውም ቅዱሳት መጻሕፍት ሁሉ ዓይነታቸው አንድ አይደለም። ስለዚህ ዓይነታቸው አቀራረባችንን ይወስነዋል ማለት ነው። ቃሉን በግል የሚያጠኑ ሁሉና፣ የቃሉ ተማሪዎች፣ በተለይም ሰባኪዎችና አስተማሪዎች እነዚህን ነገሮች ጠንቅቀው መረዳት ይኖርባቸዋል። ያለዚያ በወንጌል ውስጥ ያለውን የጌታን የተስፋ ቃልና በብሉይ የሚገኘውን ለአብርሃም ወይም ለይስሐቅ የተሰጠውን የተስፋ ቃል በእኩል የመውሰድ ዓይነት መረዳት ወይም ስሕተት ሊከተል ይችላል። ወይም የብሉይ ኪዳን የቅኔ መጻሕፍትን ከአዲስ ኪዳን መልእክቶች እኩል ማየት ይኖራል። ይህ አቀራረብ ልቅ ከተተወ ወደ ስሕተት ትምህርትና ወደ ስሕተት ልምምዶች ሊመራ የሚችል

6 Fee, Gordon & Stuart, Douglas, pp. 15ff.

መጽሐፍ ቅዱስና የአፈታት ስሕተቶች ነው። ብዙውን ጊዜም ከተሳሳተ አቀራረብና ዐውዳቸውን ከሳቱ ጥቅሶች የተነሣ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ የሚታዩ የተሳሳቱና የሚያሳስቱ ትምህርቶች ይደመጣሉ። ስለዚህ የመጻሕፍተ ቅዱሳትን ስነ ትርጓሜ መሠረታዊ እውቀት ማግኘት የክርስቲያኖች ሁሉ ኃላፊነት ነው።

በአብዛኛዎቹ አብያተ ክርስቲያናት የሚገኙ ብዙዎቹ ሰባኪዎቻችን ታማኝ አገልጋዮች መሆናቸውን ብናደንቅም፣ በሙሉም ባይሆኑ አንዳንዶቹ ከመጽሐፍ ቅዱስ እውነት ፈንገጥ ያለ ስብከት ሲሰብኩን እንደኖሩና አሁንም ጥቂት ያልሆኑቱ በዚያው መልክ መቀጠላቸውን አንክድም። በእርግጥ ነው፤ እነዚህ ሰዎች እስኪሜሩ ድረስ እንጠብቅ ብንል ይኸኔ ወንጌልን ባልሰማንም ነበር። ነገር ግን አጋጣሚ ሲያገኙ ለመማር ያለመፍቀድ፣ የስብከትና የማስተማሪያ መርጃ መሳሪያዎችን ያለመጠቀም፣ መሠረታዊ የአተረጓጎም ሕጎችን ያለመረዳትና ያለመቀበል ከሰባኪዎችና ከአስተማሪዎች መስማት የለበትም። የአእምሮ እውቀት ኃጢአት በሚመስላቸው ዘንድ ያልተስተዋለ ወይም የተዘነጋ ትልቅ ነገር መጽሐፍ ቅዱስ ራሱ እነርሱ የሚሉትን እንዲህ ያለውን አሳብ ያለማስተናገዱ ነው። ሙሴ በሳል የተማረ ሰው ነበር፣ ሐዋ. 7፥22፤ ዳንኤልና ጓደኞቹ አብረዋቸው ከነበሩት ይልቅ ብልጫ ያሳዩ ተማሪዎችና ጠቢባን ነበሩ፣ ዳን. 1፥17፤ ጳውሎስ እጅግ የተማረ ሰው ነበር። የጌታ ሐዋርያትም ምንም ከየቦታው የተለቃቀሙ ሰዎች ቢመስሉም እንኳ እነ ገማልያልን በመሰሉ ሊቃውንት እግር ስር ለዓመታት ባይቀመጡም ከእግዚአብሔር ልጅ ከራሱ ከአዩሱስ ጋር ከሦስት ዓመታት በላይ አብረውት ኖረው ጠንቅቀው ተምረዋል። ይህ ከእርሱ ሳይለዩ ከሦስት ዓመት በላይ መቆየት በመደበኛ ትምህርት ቤት ሂሳብ ከተሰላ ከ6 እስከ 10 ዓመታት የሚያህል ጊዜ ነው። ሳይለዩትና ኑሮውንም ኖረው የተማሩ ነበሩ። እነዚህ ሁሉና ሌሎችም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የምናገኛቸው ብዙዎች ምትሃታዊ እውቀት ሳይሆን ጊዜ የፈጅ ጠንካራ ትምህርት የቀሰሙ ሰዎች ናቸው።

በቤተ ክርስቲያን ታሪክስ? የክርስትና ታሪክም የሚነግረን ተመሳሳይ እውነትን ነው። የታወቀው የሰነ መለኮት ሊቅ አውጉስጢኖስ፣ የተሃድሶው አራማጅ ሉተር፣ ተሃድሶውን በወንጌላዊ አቅጣጫ የመሩት እነ ካልቪን፣ ሜላንክተን፣ ዝዊንግሊ፣ ሌሎቹም የተማሩና የበሰሉ ሰዎች ነበሩ። በእርግጥ እግዚአብሔር አዋቂ በማይባሉ ወይም ብዙ በማያውቁ አይገለገልም ማለት አይደለም። እንዲሁ ለማድረግ የሚከለክለው የለም። እውቀትን ሲያጥላላና ሲያጣጥል ግን አልታዩም። በአንጻሩ ግን የስሕተት ልምምድና ትምህርቶች ፈጣሪና ጀማሪዎች የሆኑትን ሰዎች ስንመለከት ሁሉም በቀለምም በመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርትም ያልተማሩ ወይም የመጀመሪያ ደረጃ ብቻ የተማሩ ሆነው እናገኛቸዋለን። ለምሳሌ የሞርመን ሃይማኖት ጀማሪ ጆዜፍ ስሚዝ፣ የቬከርስ ሃይማኖት

መሥራች አን ሊ፥ የአድቪንቲዝም ጀማሪ ዊልያም ሚሊር፥ ሳላም የእርሱ ደቀ መዛሙርት የነበሩና የሰባተኛ ቀን አድቪንቲዝም መሥራቾች ጄምስ እና ኤሊን ዋይት፥ ሌሎችም በዘረዘሩ በጥልቀት ያልተማሩ ወይም የመጀመሪያ ደረጃዎች ትምህርት ብቻ ያገኙ እንደነበሩ ታሪካቸው ይመሰክራል። ያለመማራቸው ያመጣቸውን የእውነቶች መምታታት በሌላ ሽፋን ለማካካስ ሲሉ በአዳዲስ መገለጫች ቃሉን ሲለውጡ ወይም ሲበርዙ ይገኛሉ። አንዳንዶቹም መጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈባቸው መሠረታዊ ቋንቋዎች እውቀት ከቶውኑ ሳይኖራቸው መጽሐፍ ቅዱስን ራሱን ለመተርጎምም ሞክረዋል። የይሆዋ ምስክሮች ሃይማኖት ጀማሪ ቻርልስ ራስል ይህን ነበር ያደረገው። አስመሰለ እንጂ ሙከራው ብሉይ ኪዳን ከተጻፈበት ከዕብራይስጥና አራማይስጥ ወይም አዲስ ኪዳን ከተጻፈበት ከግሪክ ቋንቋ መተርጎም አልነበረም። እነዚህን ቋንቋዎች ከቶውኑ አያውቃቸውም። ቻርልስ ቋንቋዎቹን እንደሚያውቅ ተናግሮ ነበር፤ ሳላ ግን ፍርድ ቤት ቀርቦ በእምነት ክህደት ቃለ ምልልስ ወቅት እንደሚያውቅ አመነ። ሰውየው ያደረገው ከመጀመሪያዎቹ ቋንቋዎች መተርጎም ሳይሆን ከሚያውቀው ከእንግሊዝኛ መጽሐፍ ቅዱስ እርሱ ለጀመረው አዲስ አስተምህሮ እንደሚመች አድርጎ እንደገና መጻፍ ወይም መበረዝ ነበር።

እንዲህ የመሰሉ ሌሎችም አላዋቂ ሰዎች አዳዲስ ራእዮችንና መገለጫችን ወይም የተለየ መልእክት ከሰማይ ማግኘታቸውን የተሳሳተ ትምህርታቸው መሸፈኛ አድርገው ያቀርባሉ። ይህ ጤናማ የመጽሐፍ ቅዱስ አፈታትን የሚተካ ነገር አይደለም። እግዚአብሔር ለሰዎች መልእክቱን ለማስተላለፍ በወደደ ጊዜ እንዲህ በመሰሉ ነገሮች ቢጠቀምም እነዚህ ነገሮች የተጻፈው ዘላለማዊ ቃሉ ልዋጮች ግን አይደሉም። የቃሉን መረዳት በተመለከተ የስነ መለኮትም ሆነ የቀለም ትምህርቶች መናገስ መጥላት የለባቸውም። ቢቻል የቃሉ አገልጋዮች የሆኑ ሁሉ የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ቤቶች ውስጥ ገብተው የተማሩ ቢሆኑ በእጅጉ ይጠቀማሉ፤ የክርስቶስን ቤተ ክርስቲያንም ይጠቅማሉ፤ አካሉንም ገንቢ ይሆናሉ። ይህ ማለት ግን በእንዲህ ያሉ ተቋማት ውስጥ ገብተው ያልተማሩ ማገልገል አይችሉም ማለት አይደለም። በአንጻሩም የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ቤት ገብተው የተመረቁ ሁሉ ደግሞ ስለተማሩ ብቻ ብቁ አገልጋዮች ሆነዋል ማለትም አይደለም።

ጠንካራና ሚዛናዊ ትምህርትና ትክክለኛ የመጽሐፍ ቅዱስ ስነ አፈታት በሌለበት ቦታ ክርስትና ከእምነት ወደ ስሜትና ወደ ቅዠት እያሸቆለቆለ ይወርዳል። ሰውም ግልጽ ከሆነው እርግጠኛ ከምንሆንበትና ከምንታመንበት የእግዚአብሔር ቃል ግልጽ ወዳልሆነውና እርግጠኛ ሆነን ወደማንደገፈው የሰው ቃል ይወሰዳል። ስለዚህ ነው የስነ ትርጓሜ መሠረታዊ ነጥቦችን ማወቅ የተገባው።

እነዚህን መሠረታዊ ነጥቦች ያለማወቅ ወደ ተሳሳተ አፈታት ሲመራ የተሳሳተ አፈታትም በበኩሉ ወደ ስሕተት ትምህርት ሊከት ይችላል። አንዳንዶችም ከሰው ሁሉ የተለየ መረዳትን እንደተካኑ አድርገው እስሌ ልዩ የቃሉ መገለጥ አለው እንዲባላቸውና እንዲከራራ እስከነአካቱው ግልጽና ቀጥተኛ የሆነውን የቃሉን አባባል አጣጥለው ሌላ ሚስጥር ለመፈልፈል ይደክማሉ። የዘመናዊ ዊዎቹ የመነቃቃትና ተሐድሶ እንቅስቃሴዎች የመጽሐፍ ቅዱስ ስነ አፈታት ትልቅ ችግር ይህ ነው። ጎርደን ፊ የተባለ የመጽሐፍ ቅዱስ ምሑር ስለ ጴንጤቆስጣዊ የመጽሐፍ ቅዱስ ስነ ትርጓሜ ግድፈት ሲጽፍ ሁለት ጉልህ ስህተቶችን ጠቁሞአል። እነዚህም የመጀመሪያው ጥንቃቄ የተሞላበት ጥናታዊ አፈታትን ያለመውደድ ወይም ማጥላላት ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ ልምምድ ወይም ተሞክሮ አፈታትን ራሱን መቅደሙ ነው። ጎርደን ራሱ ከጴንጤቆስጣዊ የክርስትና ዳራ የተገኘና የዚያው ማኅበር በሳል ምሑርና መሪ አገልጋይ ነውና ክርቀት የሰማውን ሳይሆን ከውስጥ ያየውን እውነት ነው የተናገረው።

2ጴጥ. 1፥19 ከጌታ ለተሰጠን የትንቢት ቃል ልክ በጨለማ ላለ መብራት እንደምንጠነቀቅ ያህል መጠንቀቅ እንደሚያስፈልገን ይናገራል። በዘመናት ውስጥ የነበሩ የእግዚአብሔርን ቃል በትጋት ያስተማሩ አስተማሪዎችና ሰባኪያን ቃሉን እንደ ቃሉ በጥንቃቄ ለማስተማር ይከመዋል። ባለፉት እጅግ ብዙ ዘመናት የነበሩት ሊቃውንት ሁሉ እንዲህ ለማድረግ የበቁባቸው የተለያዩ ዓይነተኛ የአፈታት ደንቦች ሲጠራቀሙና ሲሠራባቸው ኖረዋል። በስፋት የሚታወቀው የእነዚህ ዓይነተኛ ደንቦች ጥርቅም 'ስምንቱ የስነ አፈታት ደንቦች' ተብሎም ይታወቃል። እነዚህ ደንቦች የቤተ ክርስቲያን አበውት የተለያዩ የስሕተት ትምህርቶችን ስሕተት ያጋለጡባቸው የአፈታት መንገዶች ናቸው። በአንጻሩ ደግሞ የስሕተት ትምህርቶችና ልምምዶች ወደ ስሕተት የሚገቡት ከነዚህ ደንቦች አንዱን ወይም ብዙውን በመጣስ ነው።

መጽሐፍ ቅዱስን ለመፍታት ተገቢውን የቋንቋ፥ የአጠቃቀም፥ የአመክንዮ፥ የዳራ፥ ወዘተ አካሄድ ካልተከተልን ስንፈታ እንስታለን፥ እንጠፋለን። በጣም መሠረታዊና ታዋቂ የሆኑ የአፈታት ደንቦች አሉ። እነዚህ መሠረታዊ ደንቦች ከሁከትና ከተቃወሱ አተረጓጎሞች ይጠብቁናል። በቤተ ክርስቲያን ዙሪያ የሚሰሙና የሚታዩት የስሕተት ትምህርቶች አብዛኛቸው ወይም ሁሉም ማለትም ይቻላል፥ ከመጽሐፍ ቅዱስ ነው የሚንደረደሩት። የተሳሳተ ትምህርታቸውን የሚያስተምሩበትን ጥቅስ የሚጠቅሱት

7 Spittler, pp.120-121.

ምዕራፍ አንድ፡ የመጻሕፍት ቅዳሳት ስነ አፈታት

ከቃሉ ነው። የምንጠቀመው ከአንዳንዶቹ በቀር ተመሳሳይ መጽሐፍ ቅዱስ ነው። እንዲሁም ያደረጋቸው ምንድርነው? የአፈታት ግድፈት ነው። ስለዚህ በአፈታታችን ላይ ጥንቃቄ ማድረግና መሠረታዊ ደንቦችንም መረዳት የቃሉ አስተማሪዎችና ሰባኪዎች ኃላፊነት ሊሆን ይገባል።

ዋና ዋና መደበኛ አፈታት ደንቦችን ለማውሳት ያህል ጥቂቱን እንመልከት። አንዳንዶቹን በመጠነኛ ስፋት በየቦታው እንደገና እናያቸዋለን።

የትርጉም ደንብ፥ አንድን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ወይም ስነ መለኮታዊ ቃል ስንተረጎም ያ የቃሉ ትርጉማችን አንድ ጊዜ አንድ ቃል፣ ሌላ ጊዜ ሌላ እየሆነ የሚለዋወጥ ትርጉም መስጠት ሳይኖርበት ተመሳሳይነቱን እንደጠበቀ መቆየት አለበት። ቃሉ ግልጽ ከሆነ ለመተርጎም መጣር ይበልጥ ማወሳሰብ ነው። አንዳንድ ጊዜ መጽሐፍ ቅዱስ በተጻፈበት ቋንቋ ቃሉ ከአንድ በላይ በሆኑ የተለያዩ ቃላት የተጠቀሰ ሆኖ በተቀባዩ ወይም እኛ በምንጠቀምበት ቋንቋ ወይም መጽሐፍ ቅዱስ ግን ያለን አንድ ፍቺ ብቻ ሊሆን ይችላል። ለምሳሌ፥ አዲስ ኪዳን በተጻፈበት በልሳነ ጸርዕ ፍቅር የሚለው ቃል፤ ወይም ሌላ የሚለው ቃል ከአንድ በላይ በሆኑ ቃላት ተጠቅሶአል። በአማርኛ እንደዚያ ሆኖ ላናገኘው ስለምንችል የምንነቱ ትርጉም ያስፈልጋል፤ ያም ትርጉም በሌሎች ቃሉ በተጻፈባቸው ቦታዎች እንደ ቃሉ ምንነት እየተጠቀሰ መቀጠል አለበት።

የአጠቃቀም ደንብ፥ አንድ ቃል ወይም ሐረግ በተጻፈበት ቋንቋ ብቻ ሳይሆን በዚያ ዘመንና ባህል ውስጥ ያለው አጠቃቀም ምንድርነው የሚለው አሳብም በጤናማ መልኩ መታየት አለበት። ብሉይ የተጻፈበት የአይሁድ ከባቤ ባህል እንዲሁም አዲስ ኪዳን የተጻፈበት የግሪክ ወሮሜ ዘመን ቃላትንና አጠቃቀማቸውን ለመረዳት ስንታገል ወደ ጎን መጣል የለባቸውም።

የዐውድ ደንብ፥ ይህ ደንብ ቃልን ወይም ሐረግን፥ ወይም አንድን ጥቅስ ያለ አግባብ ከስፍራው ገንጥለን እንዳናወጣና በብቻው ላይ ትምህርትን እንዳንመሠርት የሚያስተምረን ደንብ ነው። አንድ ቃል፥ ሐረግ፥ ጥቅስ፥ ወይም አንቀጽ በስፍራው በሰፈሩ ነው መጠናት ያለበት። ማናቸውም ቃል ሰፊና ጠባብ ዐውድ አለው፤ ያንን እንደሌለ መቁጠር ወደ ስሕተት ይመራል።

የታሪካዊ ዳራ ደንብ፥ አፈታት ታሪኩ ከተከተበበት ጊዜና ሕዝብ ዳራ ጋር የተሳሰረ ነው። ቃሉ የተጻፈበትን የዚያን ማኅበረ ሰብ ሕይወትና ሁኔታ ከቶ ወደ ጎን መግፋት የለብንም። ጸሐፊው ለመጀመሪያዎቹ የቃሉ ተቀባዮች ወይም መጀመሪያ ቃሉ

መጽሐፍ ቅዱስና የአፈታት ስሕተቶች

ለተጻፈላቸው ወይም ለተላከላቸው ሰዎች ምን ማለቱ እንደሆነ አብልጠን የምንረዳው ይህንንም ስንጨብጥ ነው።

የአመክንዮ ደንብ፥ መጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈው ለሰዎች ነው። የተጻፈውም በግልጽና በሰዎች ቋንቋ ነው። በእርግጥ ከላይ ከተጠቀሱትና ከሌሎችም ከተለያዩ ምክንያቶች የተነሣ የማይገቡን ቃላትና አሳቦች ቢኖሩም ቃሉና መልእክቱ እንዳለ ምስጢራዊ ሳይሆን የተገለጠ ነው። ስለዚህ አንድ ቃል ወይም ሐረግ ሲፈታ ለጤናማ አእምሮ ስሜት ይሰጣል ወይስ ይነሳል ብሎ ማጠን ተገቢ ነው።

የአሃዳዊነት ደንብ፥ መጽሐፍ ቅዱስ ራሱን በራሱ የማይቃረን መጽሐፍ ነው። በአያሌ ጸሐፍትና በብዙ ዘመናት ውስጥ የተጻፈ ቢሆንም የአንዳን ፈጣሪ የደኅንነት ዕቅድ ንድፍ የያዘ እርስ በራሱ የማይጣላ መጽሐፍ ነው። አንድ ስፍራ አንድ ነገር ብሎን ሌላው ስፍራ የዚያን ተቃራኒ የሚል ከመሰለን ቆም ብለን ማጥናት አለብን። የአንድ ክፍል አፈታት ከሌላ ክፍል ወይም ከጠቅላላው መጽሐፍ ቅዱስ አሳብ ጋር መቃረን የለበትም።

የስነ አፈታት ትምህርት በጣም ሰፊና ራሱን የቻለ መጽሐፍ ሊሠራለት የተገባ ነው። ከዚህ መጽሐፍ አሳብ አንጻር ግን ለአንዳንድ የዘመኑ መንፈሳዊ መሳይ ንቅናቄዎች ችግሮች አንዱ መነሻቸው ለቃሉ ያለው አቀራረብ በመሆኑ እንደ መፍትሔ ሊሆን በሚችልበት መጠነኛ ሁኔታ ቀርቦአል። የተሳሳቱ አፈታቶች የሚዛመቱት አንድ ሰባኪ ቃሉን በጥንቃቄ ሳያጠና ለሌሎች ሲያስተምረው ወይም ከሌላው ሰምቶ እንደ በቀቀን ሲደግመው ነው። አመንጨው ከተሳሳተ ስምተው የሚሰብኩት ሰባኪዎችም ልክ እንደ ካርቦን ኮፒ ገልብጠው ነውና የሚደግሙት እነርሱም ይሳሳታሉ። በድንገት አዲስ ፍቺ እንደተገለጠላቸው ለሚመስላቸው ሰባኪዎች አንዲት ጸሐፊ ስለ አፈታት በጻፈችው መጽሐፍዋ ያለችው ትክክለኛ አባባል ነው፤ ከዚህ በፊት ማንም ያላየው አዲስ ነገር በጥናትህ የተገለጠልህ ከመሰለህ ተጠንቅቅ፤ እግዚአብሔር ቅዱሳንን ሁሉ ለ2ሺህ ዓመታት ታውረው እንዲቆዩ አድርጎ በድንገት ላንተ አይገልጥልህም ብላለች።⁸

የመጽሐፍ ቅዱስ ዋና ምንጩ እግዚአብሔር ቢሆንም መጽሐፉ በሰው ታሪክ ውስጥ በሰዎች ቋንቋ የተጻፈ፥ የጸሐፊዎቹ ስሜት፥ እውቀት፥ የጽሑፍ ስልት፥ ግለ ሰባዊ ወይም ባህርያዊ ልዩነቶቻቸውም ሁሉ ሳይቀር የተንጸባረቀበት መሆኑ ከላይ ተመልክቶአል። ከዚህም በተጨማሪ በተወሰነ ቦታና ጊዜ በነበሩ ሰዎች በተወሰነ ጊዜና ቦታ ለነበሩ አንባቢዎች የተጻፈ ሆኖ ሳለ

⁸ Arthur, p.65.

ነገር ግን ቦታን፣ ሁኔታን፣ ጊዜን፣ ባህልን፣ ሕዝብን ሁሉ አልፎ የሚናገርና የሚገናዘብ ቃል ነው። ስለዚህም የሁለቱንም ሚዛን የጠበቀ ጤናማ አቀራረብ አስፈላጊ ነው። ቀደም ሲል እንዳየነው የመጽሐፍ ቅዱስ ስነ አፈታት ሲባልም፣ 'መጽሐፍ ቅዱስ በሙሉው ምስጢራዊ ነው፣ እያንዳንዱ ቃልም መተርጎም አለበት' ማለት አይደለም። በሌላ በኩልም 'መጽሐፍ ቅዱስ ሙሉ በሙሉ ግልጽ ነውና ቃል በቃል መወሰድና በተግባር መተርጎም አለበት' ማለትም አይደለም።

ቀጥተኛና ምሳሌያዊ ትርጓሜ

ከላይ የተባሉትን ሁለት ልዩነቶች በመውሰድ አንዳንዶች በሁለቱም አቅጣጫዎች በኩል ተሳስተው ይርቃሉ። ግልጽ ለሆነውና ትርጉም ለማይፈለግለት ነገር ትርጉም ይፈልጉለታል። አሳስፈላጊ በሆነ ሁኔታ የቦታና የሰው ሁሉ ስሞችን ትርጉም ሳይቀር በመውሰድና ከዚህ ዘመን ጋር በማገናዘብ ቃሉን እንዳይሆን ያደርጉታል። በሌላ በኩልም ምሳሌያዊውን አጻጻፍ እንደ ቀጥተኛ አባባል በመውሰድ ወደ አንገል ውሳኔ የሚደርሱ የሆኑትም ኖረዋል። በአገራችን በአንድ ወቅት በቃሉ ውስጥ ከውሾች ተጠበቁ የሚለውን ቃል ሰምተው ውሻ ማሳደግን፣ በሌላ ጊዜ ፍየሉችን በግራው ስለሚል ፍየል ማርባትን ኃጢአት እንደሆነ የተማሩ ሰዎች ነበሩ። በእነዚህ ቦታዎች ውሻ ወይም ፍየል ሲል እንሰሳቱን አለመሆኑን ለመረዳት ዙሪያቸውን ወይም ጠቅላላ አቀራረባቸውን ብናጤን ግልጽ ይሆንልናል። ይህን ቀጥተኛና ምሳሌያዊ የአተረጓጎም ምንነት በተመለከተ ደቪድ ኩፐር የተባለ የዚህ መስክ ምሑር 'ወርቃማው የአፈታት ሕግ' የተባለበትን ቃል እንዲህ ሲል ጽፎ ነበር፡ 'የተጻፈው ቃል ስሜት የሚሰጥ ወይም ግልጽ ከሆነ [ማለትም የቅርብ ዐውዱ ሌላ አተረጓጎም የሚያሰጠው ካልሆነ በቀር] በዋናና በቀጥተኛ ትርጉሙ ውሰደው እንጂ ሌላ ስሜት አትፈልግለት። በቀጥታ ሲወሰድ ትርጉም ካልሰጠ ግን በጥንቃቄና ከዐውዱ ሳታፈነግጥ ተርጉመው።' ይህ የጤናማ አተረጓጎም መሠረታዊ ሕግ ነው። ለዚህም ነው 'ወርቃማው የአፈታት ሕግ' የተባለው። ይህ ቀጥተኛና ምሳሌያዊ አፈታት ስለተባሉት ሁለት ስልቶች መናገሩ ነው።

ቀጥተኛ አፈታት (literal, normal, or straightforward interpretation) ጤናማው የአፈታት ስልት ነው። ይህም ቀጥተኛውን አባባል ወይም አጻጻፍ እንደ ቀጥተኛ፣ ምሳሌውን ደግሞ እንደ ምሳሌ መመልከት ነው። ቀጥተኛው አባባል ኩፐር እንዳለው ስሜት የሚሰጠው ግልጽ የሆነው አባባል ሲሆን

ምሳሌያዊው ደግሞ በስዕላዊ ቋንቋ የተነገረውና በቀጥታ ሲወሰድ ትርጉም ወይም ስሜት የማይሰጠውና ትርጉምም የሚያስፈልገው ነው።

ሌላኛው አፈታት ምሳሌያዊ አፈታት (allegorical interpretation) የሚባለው የተጻፈውን ሁሉ እንደ ምሳሌ በመውሰድ መተርጎም ነው። ሁሉ ምሳሌ ስላልሆነ ሁሉ ትርጉም ሊፈለግለት አያስፈልግም። ይህ አፈታት ለምሳሌዎች ብቻ እንጂ ለሌሎች ክፍሎች በፍጹም የማይሠራ አፈታት ነው። ይህንን የአፈታት ዘይቤ አብዝተው የሚወድዱት ሰባኪዎች መጽሐፍ ቅዱስ በመላው በስዕላዊና በምስጢራዊ ቋንቋ እንደተጻፈና ከተራው ቃልና ቋንቋ ስር የሚገኘው ትርጉም ተፈልጎ መገኘት እንዳለበት ያስባሉ፤ ይናገራሉም። ስለዚህ የማይተረጎመውን ሁሉ ለመተርጎም ሲጥሩ ወደ ስሕተት ማጥ ይገባሉ። አንድ ክፍል ራሱ በግልጽ ወይም በመጀመሪያ አጻጻፉ ምሳሌያዊ መሆኑን ካልተናገረ ያንን ምንባብ ምሳሌያዊ ማድረግ ወይም መመሰል የለብንም። መመሰል ማለት ለአንድ ክፍል ምንባብ ለእያንዳንዱ ዋና አሳብ ወይም ጽንሰ አሳብ በዚያ ክፍል የማይገኝ ሌላ ተጓዳኝ ፍቺ ወይም ትርጓሜ መስጠት ነው። በዚህ መልክ መተርጎም የሌለበት ቀጥተኛ ግልጽ ክፍል እንዲህ ከተተረጎመ የተሳሳተ ድምጻዊ ላይ በቀላሉ ይደረጋል። እንዳንድ የስሕተት ትምህርቶችና ልምዶች አስተማሪዎች የሚፈልጉትን ነገር ለማለት መንገድ ስለሚጠርግላቸው ይህንን የአፈታት ዘይ ይወዱታል። 'እንዲህ ሲል እንዲህ ማለቱ ነው' በማለት ጸሐፊው ለማለት ያላሰበውንና ያላለውን፣ የመጀመሪያዎቹ ተደራሲያን ወይም የቃሉ ሰሚዎችም ያልተረዱትን አዳዲስ ትምህርትም ይፈጥራሉ። በዘመናዊዎቹ ካረዘማውያንና የተሃድሶና መነቃቃት ገቅናቄዎች ውስጥ የሚገኙ በርካታ ሰባኪዎች ይህንን ዘይ የሚከተሉ ናቸው። አማካይ አማኝ ደግሞ የእሁድ ተሰባኪ አማኝ በመሆኑና በሳምንቱ መካከል የተቀናጀ የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ስለማያገኝ በቀላሉ የሚያምንና የተረጎሙለትን የሚቀበል ነው። ለአብዛኛው ያልተማረ አእምሮ ደግሞ ስዕላዊ አቀራረብና ምሳሌያዊ አተረጓጎም ተቀባይነት አለው።

ጥቂት የምሳሌያዊ አተረጓጎሞችን እንይ። በምዕራፍ 2 በናሙና ኮንፈረንስ ንዑስ ርዕስ ስር የተጠቀሰው ሰባኪ ዘፍ. 24ን በመጥቀስ ሲያስተምር፣ አብርሃም የእግዚአብሔር አብ ምሳሌ ነው፤ ይስሐቅ የክርስቶስ፣ የአብርሃም ሌሌ የመንፈስ ቅዱስ፣ ሌሌው ይዞ የሄዳቸው ገጸ በረከቶች የመንፈስ ቅዱስ ስጦታዎች፣ ርብቃ የቤተ ክርስቲያን፣ ርብቃ ውኃ ልትቀዳ የመጣችበት የምሽት ሰዓት የዘመን መጨረሻ ነው፣ ወዘተ፣ እያለ ሰበከ። ምሳሌያዊ አተረጓጎም ከጥንትም ጀምሮ ለአሰባባክ ምቹና ለአጠቃቀም ቀላል ስለሆነ ብዙዎች ቃሉት ይፈቱበታል። ከ185 እስከ 254 ዓ. ም. ከኖረው አርጌንስ (Origen) የተባለው የቤተ ክርስቲያን አብውና እውቅ

ምዕራፍ አንድ፡ የመጻሕፍተ ቅዱሳት ስነ አፈታት

ጸሐፊ በሉቃ 10 ያለውን የሳምራዊውን ሰው ታሪክ ሲያስተምር የተደበደበው ሰው አዳም፡ ወንበደዎቹ ሰይጣንና አጋንንቱ፥ ሌዋዊውና ካህኑ የሙሴ ሕግና ብሉይ ኪዳን፥ ሳምራዊው ሰውዬ ክርስቶስ፥ የእንግዶቹ ማደሪያ ቤተ ክርስቲያን፥ ሁለቱ ዲናር የጸጋ ስጦታዎች ናቸው ብሉኦል። በዚህም ዘመን እንዲህ ሲሰበክ መስማት ያልተለመደ አይደለም። ሌላ የሰማሁት ሰባኪ የዳዊትና የጎልያድን ታሪክ ሲያስተምር ዳዊት የክርስቶስ ምሳሌ ነው፤ ድንጋዮቹን መምረጡ እኛን ለአገልግሎት መምረጡ ነው፤ ድንጋዮቹ ድብልብል መሆናቸው እኛ ለአገልግሎት ከመሰራታችን በፊት መስተካከል እንደሚገባን ያሳያል፤ ድንጋዮቹ ትናንሾች መሆናቸው፥ እኛም ትሑታን መሆን እንዳለብን ያሳያል፤ ድንጋዮቹ ከወንዝ ውስጥ መወሰዳቸው መንጸታቸውን ያሳያል፥ ይህም እኛም ለማገልገል በክርስቶስ ደም መረጨት እንደሚገባን ያሳያል ወዘተ፥ ብሉ ሰበክ። እንዲህ ያለው አተረጓጎም የሚሰበከውን ክፍል የጻፈው ጸሐፊ ሊያስተላልፍ የፈለገውን አሳብ ያለማስተላለፍና ግልጹን ሰው ለማድረግ አደጋ አለበት። ካነበብኳቸው ደግሞ ክርስቶስ በማደሪያው ድንኳን የተባለው መጽሐፍ የምሳሌያዊ አተረጓጎም ምሳሌ ተደርጎ ሲወሰድ የሚችል ነው። በዚህ መጽሐፍ የማደሪያው ድንኳን ትልልቅና ጥቃቅን ዕቃዎች ሁሉ የክርስቶስ ምሳሌ ተደርገው ነው የተገለጡት። እንዲህ ያለው አፈታት አንዱ ሰው አንድ፥ ሌላው ሌላ እንዲል ሰፊ በር መክፈት ብቻ ሳይሆን ቃሉ ጨርሶ ያላለውንም እንዳለ ሊደረግበት ይችላል። አንዱ ተርጓሚ አንድ ሲል ሌላው ሌላ ቢል አንዱ ትክክል ሌላው ስሕተት መሆኑን የምናረጋግጥበት አስረጅ አይኖርም። ሁሉም ትክክል ነው ከተባለ ደግሞ ለትርጉሞቹ ማለቂያ አይኖራቸውም።

አንዳንድ ሰዎች መጽሐፍ ቅዱስን መፍታትን ወይም ቃሉ ምንድን ነው የሚለው ብሎ ማሰላሰልን እንደ አስፈላጊ አያዩትም። ዝም ብሎ ማንበብና የሚለውንም ማድረግ ብቻ ተገቢ ነው ይላሉ። በተቃራኒው ሌሎች ደግሞ በቃሉ ዙሪያ ሲቆፍሩ ከዚህ በፊት ሲያነቡት ግልፅ የነበረውን ሁሉ ሳይቀር ግራ የሚያጋባ ሆነው ያገኙታል። በእርግጥ መጽሐፍ ቅዱስ ተራ ሰዎች ለሆነው ለእኛ ግራ የሚያጋባ ቃል አይደለም። በሰፊው የተገለጠ ነው። ማንም ትሑት የቃሉ ተማሪ የሆነ ክርስቲያን እውነተኛ የሆነውን አስተማሪ መንፈስ ቅዱስን እንዲያስተምረው ለምኖ ቃሉን ሲያነብና ሲያሰላስል፥ ይህ በጠቅላላውና ለእኔ ምን ማለት ነው? በማለት ቆም ብሎ ሲጠይቅና ሲመረምር፥ ጥያቄ የሆነበትን ነገር ማስታወሻ በመጻፍ ተጨማሪ ጥናት ያደርጋል። የጌታን ቃል ስናነብ፥ ይህ ነገር ምን ማለት ነው? ለእኔ ምን ትምህርት ይሰጠኛል? አሁንና ለእኔ ወይም በዚህ ዘመን ላለን ለእኛ እንዴት ይዛመድልናል?

9 ክርስቶስ በማደሪያው ድንኳን፥ በዶክተር ባለሙ ቢፍቱ።

መጽሐፍ ቅዱስና የአፈታት ስሕተቶች

እንዴትስ ከሕይወቴ ጋር ይገናዘባል? የሚሉትን ጥያቄዎች ይጠይቃል። ትክክለኛና ጤናማ በሆነ መልኩ መጽሐፍ ቅዱስን ስናጠና ቃሉ ሊያስተምር ካቀደው አሳብ ውጪ ለጥጠን ስሕተት ውስጥ እንዳንገባ ይረዳናል። አንዳንዶች ወደ ቃሉ የሚቀርቡት ቃሉን እንደ ቃሉ ለማጥናት፥ ለመረዳትና ከሕይወትም ጋር ለማገናዘብ ሳይሆን ለችግር መልስ ፍለጋ፥ ወይም አገልጋዮች ከሆኑ ደግሞ ለሌላው የሚሆን ቃል ለማካፈል ይሆናል። እነዚህ ነገሮች በራሳቸው ጥሩ ናቸው፤ ግን ወደ ቃሉ የመቅረብ ጥናት ግቦች አይደሉም። መቅረባችን በቃሉ የተገለጠውን የእግዚአብሔርን አሳብ ለማወቅና ለመኖር መሆን አለበት።

የመጽሐፍ ቅዱስ አፈታት ሲባል ከአንድ ቋንቋ ወደ ሌላው መተርጎም ወይም ትርጉም አይደለም። ምንም እንኳ ለሁለቱም የምንጠቀመው አሳብ ወይም ቃል ተመሳሳይ ወይም ተቀራራቢ ቢሆንም የሁለቱም አሳብ የተለያየ ነው። የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጉም መጽሐፍ ቅዱስን (ሌላ መጽሐፍን ወይም ንግግርንም ሊሆን ይችላል) ወደ ሌላ ቋንቋ መለወጥ ነው። አፈታት የምንለውና በዚህ ክፍል የምናየው ግን ከመተርጎም ያለፈ አገላለጥ፥ የምንባብን ፍሬና አሳብ ማሳየት ማለት ነው።

ከላይ እንዳየነው መጽሐፍ ቅዱስ ግራ የሚያጋባ መጽሐፍ አለመሆኑ ተወስኖአል። ይሁን እንጂ ለመረዳት የሚያስቸግሩ አሳቦች፥ መጽሐፍ በተጻፈበት ዘመን ባህልና ቋንቋ የተቀመሩ በምሳሌና በፈሊጥ የተነገሩ ቃላት፥ ራእዮችና የመሳሰሉት እንዳንበብናቸው ወዲያውኑ የማንረዳቸው ነገሮች የሉበትም ማለት አይደለም። አሉበት። ከዚህ ሌላ ደግሞ ቅዱሳት መጻሕፍት የተጻፉት በታሪክ ውስጥ በተወሰነ ዘመንና ስፍራ ለነበሩ፥ ከትውልድ የተላለፈ የራሳቸው ባህልና ወግ እንዲሁም የጋራ አመለካከት ለነበራቸው ሰዎች ነው። በተጨማሪም በመጀመሪያ በሌሎች ቋንቋዎች የተጻፈ በመሆኑ ከአንድ ቋንቋ ወደ ሌላ ቋንቋ ሲተረጎም በሽግግሩ ውስጥ እንደሚገባ ሊገለጡ የማይቻሉ ነገሮችም ይኖራሉ። የቋንቋ ሁሉ ዕድገትና ሀብት እኩል ነው ማለትም አይቻልም። አንድ ቋንቋ ብቻውን እንኳ ቃሉ ከተተረጎመና ከተጻፈለት በኋላ የሚያልፍበት የራሱ እድገት አለው። በዚያ ውስጥ የቃሉ አሳብ ወይም ትርጉም ለውጥ ሊኖርም ይችላል። አፈታት እነዚህን ነገሮች ሁሉ የሚነካ ነው። እነዚህን ነገሮች መረዳት አስፈላጊ ነገር ቢሆንም ካልተረዳን መጽሐፍ ቅዱስን ማንበብ የለብንም ማለት አይደለም። እንዲህ ማለትም፥ ይህንን ጤፍ ያመረተውን ገበሬ ቤተ ሰብ ታሪክ ወይም የተመረተበትን ማሳ የአፈር ዓይነት ካላወቅኩ በቀር ይህን እንጀራ አልበላም እንደማለት ያህል ነው። የእግዚአብሔር ቃል የክርስቲያኖች የሕይወት ምግብ ነውና ይህን እስክናውቅ ብለን ካልበላን እንራባለን፤ ከተራብን ደካማዎች እንሆናለን፤ ደካማዎች ከሆንንም በቀላሉ በወሳኞች እንወሰዳለን። ስለዚህ ያልገባን እስኪገባን

ምዕራፍ አንድ፡ የመጻሕፍተ ቅዱሳት ስነ አፈታት

እየጠበቅን ግልጽ የሆነውን ማጥናትና የገባንን ደግሞ መኖር ተገቢ ነው። እንደ እውነቱ ከሆነ ደግሞ የብዙዎቻችን ችግር ያልገባንን መረዳቱ ሳይሆን የገባንን መኖሩ ነው።

አንድ ሰባኪ ወይም አስተማሪ የአተረጓጎም ስልቶችን ወይም ደንቦችን ጠንቅቆ ባያውቅም እንኳ የእግዚአብሔርን ቃል በተገቢው መንገድ ለመፍታት በቂ ጥረት የማድረግ ውስጣዊ ፍላጎት አለው። ማወቁ ከተሳሳተ አተረጓጎምና ከስሕተት ትምህርቶች ይጠብቀዋል። ይህ ለሰባኪ ብቻ ሳይሆን ለማንም ቃሉን ሊያጠና ለሚወድ ክርስቲያን ሁሉ ሊከተሉት የተገባ መንገድ ነው። ምክንያቱም ስብከቶችንና ትምህርቶችን፣ የተጻፉ ሐተታዎችን፣ ማብራሪያዎችንና ትንታኔዎችንም በትክክል እንድናይና እንድናገናዝብ ይረዳናል። ጽፈን ባንይዘውም ቅሉ ብዙዎቻችንን ምናልባት ሁላችንንም፣ ለአፈታት የምንጠቀምበት ዘይ ወይም ስልቶች በአእምሮአችን ውስጥ አሉ። ብዙውን ጊዜ እነዚህ ስልቶች በሥርዓት ተምረን ያገኘናቸው ሳይሆኑ ከሰባኪዎች አሰባስብ የቃረምናቸውና በልምድ ያሳደግናቸው ናቸው። አሳዛኙ ነገር የቀሰምናቸው ስልቶች ምናልባት የተሳሳቱ ስልቶች ከሆኑ ወደ ስሕተት ትምህርቶችና ልምምዶች በቀላሉ የመነጻታችን አጋጣሚ ሰፊ መሆኑ ነው። ከዚህ የተነሳም ነው ብዙ መከፋፈሎች እንዲሁም የስሕተት ትምህርቶችና ልምምዶች በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ሊፈሉ የሚችሉት።

የቅዱሳት መጻሕፍት ስነ አፈታት ዋና ግብ የአንድን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ብቸኛ አባባል መረዳት ብቻ አይደለም። ዋና ግቡ በጊጠዋ. 3+16 ውስጥ እንደተጠቀሰው የአማኑን ሕይወት ለመገንባት የሚሠራው ሥራ ነው።

የእግዚአብሔር ሰው ፍጹምና ለበጎ ሥራ ሁሉ የተዘጋጀ ይሆን ዘንድ የእግዚአብሔር መንፈስ ያለበት መጽሐፍ ሁሉ ለትምህርትና ለተግባር፣ ልብንም ለማቅናት በጽድቅም ላለው ምክር ደግሞ ይጠቅማልና።

ይህ ተግባራዊነት ግን ጤናማ በሆነ ሁኔታ የተቀረጸ ተግባራዊነት ሊሆን ይገባል። አንዳንድ ልንረዳቸው የማግኘላቸውና ሊቃውንትንም የሚያከራክሩ ነጥቦች ዋናውንና በክርስትና ሕይወታችን በተግባር ልናውለው የሚገባንን እውነት ማየት እንዳንችል ሊያደርጉን አይገባም።

መጽሐፍ ቅዱስ እና ፈቲሐተ ቃክ

መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል ከሆነ፣ የሚታመንና እውነተኛም ነውና የሚያሳስትና ወደ ስሕተት የሚመራን ቃል አይደለም። ከመጽሐፍ ቅዱስ ተንደርድረው የሚሳሳቱ ሰዎች ከኖሩ የተሳሳቱ የአፈታት ዘይቤዎችን ተከትለው ነው ማለት ነው።

መጽሐፍ ቅዱስና የአፈታት ስሕተቶች

መጽሐፍ ቅዱስ ከሌሎች ከማናቸውም መጻሕፍት ሁሉ የተለየ ባህርይ አለው። መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር የተገለጠ ቃል ነው፤ ስለሆነም ቃሉ ምንም እንኳ በአንድ ወቅት ለኖሩ ሰዎች የተነገረም ቢሆን ዘመናትንና መልክዓ ምድርን በማለፍ በተለያዩ ዘመናት፣ ባህሎችና ቦታዎች ለነበሩ፣ ላሉና ለሚኖሩት ሰዎች ሁሉ መልእክት ያለው መጽሐፍ ነው። ይህ ዘላለማዊ እውነት ያለው የእግዚአብሔር ቃል በሰዎች ታሪክና ሁኔታዎች ውስጥ በሰዎች ቋንቋ የተገለጠም ስለሆነ በአማኞች ዘንድ በየዘመኑ ለነበሩና አሁንም ላሉ ክርስቲያኖች ያለው ተዛምዶ ወይም ግንዛቤ አንዳንድ ጊዜ አሻሚና የአሳብ ልዩነትን የሚያመጣ ይመስላል፤ አንዳንድም ሊያመጣ ይችላል። እግዚአብሔር አስቀድሞ ቃሉ ለተላከላቸው ሰዎች፣ ማለትም፣ ያኔና እዚያ ለነበሩት ሰዎች የተናገረው ቃልና በዚህ ዘመን ላለን፣ ማለትም፣ አሁንና እዚህ ላለን ክርስቲያኖች ምን ያስተምረናል? የሚለውን ጥያቄ ለመመለስ በመጽሐፍ ቅዱሳዊ ስነ መለኮት ተቀባይነት ያለውን አሠራር ወይም የአጠናን መንገድ ማጤኑ ጠቃሚ ነው። ስነ መለኮት፣ በተለይም መጽሐፍ ቅዱሳዊ ስነ መለኮት፣ ቃሉን እንደ ቃልነቱ እንድንመለከተውና እንድንረዳው የሚረዳን ትምህርት ነው።

መጽሐፍ ቅዱስ በውስጡ ብዙ፣ ማለትም ስድሳ ስድስት፣ መጻሕፍት ያሉበት ቢሆንም አንድ መጽሐፍ ነውና ውስጣዊ አንድነት አለው። እርስ በርስም አይጋጭም። ስለዚህ አንድ ሰው አንድን ክፍል ሲያጠና ወይም ሲሰብክ በሌላ ቦታ የተጻፈውን ነገር እንዳልተጻፈ ሁሉ ከአእምሮው ማውጣት የለበትም። ግልጽ ያልሆኑ ክፍሎች ከኖሩ ስለዚያ ትምህርት ወይም ስለዚያ ክፍል የተለያዩ ሰዎች ያስተማሩትን አጠራቅም ከማስተያየት ይልቅ ስለዚያ አሳብ በግልጽ ከተጻፉት ሌሎች የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች የበለጠ ማብራሪያ ለማግኘት ቅድሚያ መስጠት አለበት። የመጽሐፍ ቅዱስ ዋና ፈቺ መጽሐፍ ቅዱስ ራሱ ነው የሚባለው ስለዚህ ነው። ይህ ውስጣዊ አንድነት ነው ግዙፉ ዐውድ ወይም ትልቁ ስዕል። መጽሐፍ ቅዱስ በብዙ ዘመናት ውስጥና በብዙ ጸሐፊዎች በጻፉም አንድ መጽሐፍ ነው። እርስ በርሳቸው የሚገጣጠሙ ጥቃቅን ክፍሎች እንዳሉት አንድ አካል ነው። ሆኖም በሂደት ውስጥ የታዩ አዳጊ መገለጦች ያሉት መጽሐፍም ነው። አዳጊ መገለጥ ሲባል ለምሳሌ፣ በዘፍ. 1+26 በመልካችን እንደ ምሳሌአችን የሚለው ሐረግ ብቻውን ስለ ሥላሴ የሚለው ነገር ላይኖር ይችላል፤ ከኖረም በቂ አይደለም። በአዲስ ኪዳን ግን ትምህርተ ሥላሴ ግልጽ ሆኖ ይታያል። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በዘመናት ውስጥ ቀድመው ያልታዩና ያልታወቁ ነገሮች በኋላ ይበልጥ ግልጽ ሲሆኑ ይታያል። እነዚህ ይበልጥ ግልጽ የሆኑት ነገሮችም አስከትለው የሚመጡት ተጓዳኝ ለውጦች አሉ። ትልቁ ዝው ከብሉይ ኪዳን ወደ አዲስ ኪዳንና ከአንድ ሕዝብ፣ ማለትም፣ ከእስራኤል ወደ ብዙ አሕዛብ፣ ማለትም፣ ወደ ክርስቲያኖች ማለፉ የታየበት ሂደት ነው። ስለዚህም አንድ ወገን

ምዕራፍ አንድ፥ የመጻሕፍት ቅዳሳት ስነ አፈታት

ብቻ የነበረው የእግዚአብሔር ሕዝብ በኋላ ከነገድ፥ ከቋንቋና ከሕዝብ የተውጣጣ ሆነ፤ ደግሞም በብሉይ የነበረው የመስዋዕት ሥርዓት በአዲስ ኪዳን አስፈላጊ ያለመሆኑ ታየ። ክርስቶስ ሁሉን ፈጽሞ አልፏል።

የመጽሐፍ ቅዱስ ቋንቋ የሰዎች ቋንቋ ነው። መጀመሪያ የተጻፈባቸው ሦስት ቋንቋዎች፥ ማለትም ዕብራይስጥ፥ አራማይስጥ ወይም ሱርስጥ እና ጽርዕ ወይም ግሪክ ናቸው። እኛ ወደምና ነበውና ወደምናገርበት ቋንቋ ተለውጠው የምናገኛቸው የጽሑፍ ትርጉሞች አሳብ ልንረዳ በምንችልበት ሁኔታ መቅረባቸው የጽሑፍ ተርጓሚዎች አደራ ነው። ቃሉን ስናጠናና ስንፈታ ከአንድ በላይ ትርጉም ማግኘትና መጠቀም ከተቻለ ይህን ማድረግ ጠቃሚ ነው።

የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎችን ነጥለን ስንወስድ ደግሞ መከተል ያለብን የአፈታት ደንቦች አሉ። የመጀመሪያውና ዋናው የአንድ መጽሐፍ ጸሐፊ ያን መጽሐፍ ሰጽፍ ዓላማና ግቡ ምን መሆኑን ማስተዋል ነው። ይህን ከተረዳን አንድን ክፍል ወይም አንድን አንቀጽ ከፍለን ስናጠና አንወናበድም። መጀመሪያ ትልቁን ስዕል አይተን ወደ ትንሽዋ ክፍል ስንሄድ የትልቁን ስዕል ምንነት አንዘነጋውም። ይህ ልክ እንደ ካሜራ ሌንስ አቅርቦ የሚያሳይ መሳሪያ ይመስላል። ትልቁን ነገር ሳያዩ ትንሽዋ ላይ ከተተኮረ የሚታየው ነገር ሌላ ነገር ሊመስልና ሊያሳስት ይችላል። ትልቁ ዳራ ከታየ ግን ምንነቱ ይታወቃል። ይህን ትልቅ ስዕል እንድናይ የሚረዳን ዋና ጥያቄ፥ ጸሐፊው ይህን መጽሐፍ ለምን ወይም በምን ምክንያት ጻፈው? የሚለው ነው። አንድን መጽሐፍ በሙሉው ስናነበው ይህን ምክንያት ብዙውን ጊዜ በቀላሉ እና ጥያቄን። አንዳንድም በግልጽ ባይጻፍም በምልክታ ሊገኝ ይችላል። ይህ እንዲሆን ከአንድ ክፍል ይልቅ በመጀመሪያ መጽሐፉን በሙሉ የማንበብ ልማድን ማዳበር ውብ ልማድ ነው። ሆኖም ግን በጣም ግልጽ ባልሆኑ ቦታዎች የጸሐፊውን አሳብ በጣም እርግጠኛ ሆነን እንዳወቅን አድርገን እንዳናስብም መጠንቀቅ ይገባል። ይህን የጸሐፊውን አሳብ ለማወቅ የተለየ መገለጥን እንዳገኘንና የተለየ ሥልጣን እንደተቀበልንም ሆነን መታበይ ወደ ስሕተት በቀላሉ ይመራል።

እነዚህን መሠረታዊ ነጥቦች ከጨበጥን በኋላ ወደ ተወሰነ የመጽሐፍ ቅዱስ ፈታት ቃል¹⁰ (exegesis) ማለፍ አስፈላጊ ነው። ፈታት ቃል እውነተኛውንና የመጀመሪያውን የቃል ፍች ከራሱ ከቃሉ ውስጥ ፈልፍሎ ፈልቅቆ ማውጣት ነው። Exegesis

¹⁰ በአንዳንድ ጸሐፊዎች ዘንድ ሐቲት ወይም ሐታቲ ንባብ ተብሎ ተተርጉሟል። ይህኛው ለማብራሪያ ወይም ሐተታ ቃል የሚቀርብ ስለሆነ ለexegesis ፈታት ቃልን ተጠቅሜአለሁ።

መጽሐፍ ቅዱስና የአፈታት ስሕተቶች

የእንግሊዝኛ ቃል ቢሆንም የወጣው ከግሪክ ቋንቋ ነው። የቃሉ አሳብ ወይም ትርጉም ከተጻፈው ቃል ውስጥ ገብቶ እውነትን ወይም የቃሉን ትርጉም ይዞ ወጥቶ መናገር ወይም ማሳየት ማለት ነው። የግሪኩ ቃል ሌክሴኬሎማይ ἔξηγηέομαι መንገር፥ ማሳወቅ፥ መፍታት፥ መግለጥ ማለት ነው። በዮሐ. 1፥18 ያለው ተረከው የሚለው ቃል ይህ ቃል ነው። እግዚአብሔርን የተረከ በእቅፉ ያለ አንድ ልጁ እንደሆነ ሁሉ በዚህ በኛ አጠቃቀምም ቃልን ለመፍታት ወይም ለመተረክ ወደ ቃሉ ገብቶ የመውጣትን አስፈላጊነት ያሳያል። ፈታት ቃል የእኛን አሳብ ወደ ቃሉ ውስጥ በማስገባት ያ ቃል እኛ የፈለግነውን እንዲል ማድረግ ሳይሆን በውስጡ የተጻፈውን አሳብ ጥንቃቄ በተሞላ መንገድ ጸሐፊውና የመጀመሪያዎቹ የቃሉ ተቀባዮች እንደተረዱት አድርጎ ለመረዳት መመርመር ነው። በስብከት፥ በትምህርትም ሆነ በጽሑፍ ዝግጅት ረገድ ፈታት ቃልና ይህንን ተከትሎ የሚመጣው ገለጣ ወይም ገለጣ ስብከት (expository preaching) ከማብራሪያ ወይም ትንተናና ከሐተታ መጻሕፍት (commentaries) ይለያል። ማብራሪያ ከቃሉ ውጭ ታሪካዊ ሰነዶችን ሁሉ ሲመረምር ገለጣ ግን ከቃሉ ውስጥ ይቆያል። ይህ የቃሉን ዐውድም ይዘትም ሳናስተጓጉል መጨበጥ እንድንችል ያደርገናል። ገለጣ በስብከትም ሆነ በትምህርት መልክ ሊቀርብ ይችላል። ዋና ትኩረቱም የተጻፈው የተወሰነ ክፍል ላይ ነው። በጠንካራ ስነ አፈታት ላይ የተመሠረተ ገለጣ በጥንታዊው ጽሑፍና በዘመናዊው ባህል መካከል ሁነኛ ይልድይ ከመሆኑም በላይ በደንብ ግልጽ ያልሆኑ ክፍሎችን በአፈታት ሂደቱ ውስጥ በግልጽ እንዲታዩ ያስችላል። አንዳንዶች በመጽሐፍ ቅዱስ አፈታት ሂደት ውስጥ የሚሳሳቱበት ከፈታት ቃል ወይም exegesis የተለየውና eisegesis የተባለው አካሄድ ስሕተት ነው። ይህ ወደ ቃሉ ውስጥ ገብቶ ትርጉሙን በማውጣት ፈንታ የራስን የቀድሞ ጎሊናዊ እውቀትና ፍቺ በነባሩ ቃል ላይ በመለጠፍ ማመሳሰል ወይም ከጎኑ መሳግ ነው።

አንድን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል በትክክል ለመግለጥ የግድ ሊቅ መሆን አይጠበቅብንም። ተገቢው ነገር የአብርሃትን ተግባር በሚፈጽመው መንፈስ ቅዱስ በመደገፍ ምንባቡን በጥንቃቄ በማንበብና በማጥናት ክፍሉን በተመለከተ ትክክለኛ የሆኑ ጥያቄዎችን መጠየቅና የነዚያን ጥያቄዎች መልስ ለማግኘት መጣር ነው። በሂደቱ ውስጥ የመንፈስ ቅዱስ የአብርሃት ድርሻ ከቶ ወደጎን መደረግ የሌለበት ነገር መሆኑ መዘንጋት የለበትም። ስለዚህም ጥናቱና ጸሎቱ አብረው መለወስ አለባቸው። የዚህ ሁሉ ዋና ግብ ደግሞ ቃሉ በሕይወታችን የሚፈጥረው ተግባራዊ ግንዛቤ ነው። ከዚያ ክፍል ለዘመናችን፥ ለስፍራችንና ለራሳችን የምንጨብጠው ነገር መኖር አለበት። ያ ቃል አሁንና እዚህ ለእኔ ምን ይናገራል? ብለን መጠየቅና ጠቃሚ መልስ ማግኘት አለብን።

ምዕራፍ አንድ፣ የመጻሕፍተ ቅዱሳት ስነ አፈታት

ለዚህ ጥያቄ ትክክለኛ መልስ እንድናገኝ የሚረዳን ጤናማ የቅዱሳት መጻሕፍት ስነ አፈታትና ጤናማ ገለጣ ነው።

የሚሰበከው ወይም የሚሰተማረው ክፍል ሳይለጠጥ ወይም ሳይሳሳ ለሕይወታችን ያለውን ትምህርታዊ ቁም ነገር መቀበል መቻል ይገባናል። ይህን ካላደረግን በዘፈቀደ ይህ ለእኔ እንዲህ ማለት ነው ብለን የምንወስደው ወይም የምናገናዝበው ከሆነ ስሕተት ውስጥ በቀላሉ እንገባለን። የአፈታቱም ዓይነትና ብዛት እንደየፈቺው ይበዛል። ለሙታን የሚጠመቁና የሚያጠምቁ ጥርጦኖች ከ1ቆይ. 15÷29 ተነሥተው ነው የሚያጠምቁት። በአምልኮ ውስጥ እባብ የሚይዙ እባብ ያገኙ ደግሞ ከማር. 16÷18 ተስፈንጥረው ነው ይህን የሚያደርጉና አንዳንዶችም የሚነደፉት። ሌሎችም እንዲህ ያሉ ቀውሶችንና እንግዳ ነገሮችን የሚፈጽሙት መሠረታዊ የስነ አፈታት ደንቦችን ካለማወቅ ወይም አውቆ ካለመቀበልና ወዲያ ከመጣል የተነሣ ነው። ያ ክፍል ዛሬ ለእኛ ያለውን ተግባራዊ መልእክት መረዳት የምንችለው የክፍሉን የመጀመሪያ አሳብና የጸሐፊውን የጽሑፍ ዓላማና ግብ የተረዳን ሲሆን ብቻ ነው። ጥራ ገለጣ ከትክክለኛ ስነ አፈታት ይመነጫል። መጽሐፍ ቅዱስ ራሱን ስለማይቃረን አንድን ክፍል አንድ ጊዜ እንዲሁ፣ ሌላ ጊዜ እንዲያ ነው ማለት አይቻልም። ወይም ለአንድ ሰው እንዲሁ፣ ለሌላው ደግሞ እንዲያ ሊሆን አይችልም። መረዳት ያለብን ሌላ ጠቃሚ ነገር የምናነበው የቃሉ ክፍል ለቀዳሚዎቹ የቃሉ ተቀባዮች ያላለውን ነገር ዛሬ ለእኛ እንደማይል ነው። ቃሉ ለቀድሞ ተነባቢዎቹ ያላለውን አዲስ ነገር በዚህ ዘመን ከቶውኑ አይልም። የእኛ ኃላፊነት አዲስ ነገርን ማብቀል ሳይሆን ለእነርሱ የተባለውን በመረዳት ከራሳችን ጋር ማገናዘብ ነው። በእርግጥ አንዳንድ የብሉይ የትንቢት ክፍሎችን ስናይ በከፊልና በሙሉ የተፈጸሙበት ሁኔታ ሊኖር ይችላልና ድርብ ፍጻሜ ሊኖራቸው ይችላል። ድርብ ፍጻሜ ኖራቸው ማለት ግን ድርብርብ ትርጓሜ እንዲኖራቸው ዋስትናን አያስጨብጠንም። አንድምታ የሚሉት የአፈታት ስልት የተሳሳተ የድርብርብ አተረጓጎም ስልት ነው።

አንድምታ ወይም ድርብርብ ትርጓሜ ማለት 'ይህ ሲባል አንድም እንዲሁ፣ አንድም፣ አንዲያ፣ አንድም ደግሞ እንዲያ' እያሉ አንድን ክፍል በብዙው መተርጎም ነው። ምናልባት ትንቢት ብቻ በድርብ ሁኔታ ሊፈጸም፣ ማለትም መጀመሪያ በከፊል ሳላም በሙሉ ሊፈጸም የሚችልበት ሁኔታ ይኖር ይሆናል። ያም ሲሆን አፈጻጸሙ ላይ ነው እንጂ አፈታቱ ላይ አይደለም። ለምሳሌ፣ በዳን. 8 እና 11 የተጠቀሰው ታናሽ ቀንድ ወይም አታላዩ ንጉሥ በከፊል በግሪካዊው የሶርያው ንጉሥ በአንጥያኮስ ተፈጽሞአል፤ ገና ደግሞ በሚመጣው በሐሰተኛው ክርስቶስ በጉልህ ይፈጸማል። ቅዱሳት መጻሕፍት ሁሉ በአንድምታ ድርድር የሚፈቱበትና

መጽሐፍ ቅዱስና የአፈታት ስሕተቶች

ፍቺያቸውም ከብዙ መሃል በመላ የምናገኘው አይደለም። እንዲህ ያለው አተረጓጎም አንዳንድ ጊዜ በቡድን የመጽሐፍ ቅዱስ ጥናት ጊዜ ይከሰታል። የጥናቱ ቡድን አባላት የመሰላቸውንና የተሰማቸውን ይናገራሉ። የተማሩትን ወይም የተረዱትን ማካፈላቸው ትክክል ሆኖ ሳለ የሁሉም አሳብ ግን ትክክለኛ እንደሆነ አድርጎ መቁጠሩ ስሕተት ነው። አፈታት የእያንዳንዱ የጥናት አባል መዋጮ ውጤት አይደለም። ይህ ከስነ አፈታት ደንብ የወጣ ነው። አንድ ክፍል የሚያስተላልፈው አንድን ነገር ብቻ ነው። ያም አንድ ነገር ጸሐፊው ለተቀባዮቹ ወይም ለአንባቢዎቹ ሊል ለፈለገው ነገር ነው። በቃ ያ ብቻ ነው። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተጻፈው ሁሉ ስምና ወርቅ አይደለም። በምሳሌያዊ አተረጓጎም የምንረዳቸው ክፍሎችም የሚናገሩት አንድ ትርጉምን ብቻ ነው እንጂ በመሰለኝ ሰነጣጥረን በብዙ የምንፈታው አይደለም። ቃሉ የሰው ቃል ሳይሆን የእግዚአብሔር ቃል ስለሆነ በሰባት መንገድ አይፈታም።

በዘመናዊዎቹ የመነቃቃትና ተሐድሶ እንቅስቃሴዎች ውስጥ የሚታዩት ዋና ዋና ስሕተቶች ውስጥ ይህ ያፈነገጠ ስነ አፈታት ነው ትልቅ ሚና የሚጫወተው። ብሉይና አዲስ ኪዳንትን በማይገናኙበት መልክ ማገናኘት፣ ከዐውድ ርቆ መውጣት፣ በአንድ ወይም በጥቂት ጥቅሶች ብቻ ላይ ትምህርትንና አገልግሎትን መመሥረት፣ በግልጽ ለእኛ እንዳልተነገሩ የሚታወቁ ጥቅሶችንና በተለይም ተስፋዎችን ለራስ አድርጎ መውሰድ፣ የማይተረጎሙ ምሳሌያዊ ያልሆኑ ክፍሎችን መተርጎም፣ ቀድሞ ያላለውን አዲስ ነገር እንደ አዲስ መገለጥ አድርጎ መተርጎም፣ አንድን ክፍል በበርካታ ፈርጅና በብዙ መንገድ መተርጎም ጥቂቶቹ የሚታዩ ነጥቦች ናቸው።

መጽሐፍ ቅዱስን ጥንቆላ በመሰለ መንገድ መፍታትና ከሕይወት ጋር ማገናዘብ እንደማይገባን የሚያመለክት ብዙ ጊዜ የተነገረ አንድ ምሳሌ አለ። አንድ ሰው ለትልቅ ውሳኔ ምሪት ይፈልግና ከእግዚአብሔር ምክር ለማግኘት ብሎ መጽሐፍ ቅዱስን ያመጣና አዲስ ኪዳን የሚጀምርበት ቦታ ላይ ይከፍታል። ከዚያም ዐይኖቹን ጨፍኖ በዳቦሳ አንድ ገጽ ይገልጥና ጣቱን አንድ ስፍራ ላይ አሳርፎ፣ 'ይህ ለኔ የሆነ የእግዚአብሔር ምሪት ነው' አለ። ዐይኔንም ከፈተና ጣቱ ያረፈበትን ጥቅስ ሲያነብ ስለ ይሁዳ አሟሟት የሚናገረው በማቴ. 27÷5 የሚገኘው፣ 'በሩንም በቤተ መቅደስ ጥሎ ሄደና ታንቆ ሞተ' የሚለው ነበር። ሰውየው ደንግጦና ይህ ቃል ጥሩ ስላልሆነ ሌላ መክራ ለማድረግ እንደገና መጀመሪያ ያደረገውን ደገመ። አሁንም ዐይኖቹን ጨፍኖ ጣቱን አሳረፈ። ጣቱ ያረፈው ሉቃ. 10÷37 ላይ ነበር። ቃሉም፣ 'ሂድ አንተም እንዲሁ አድርግ ይላል። ሰውየው ነገሩ የባሰ ግራ ሆነበትና አንዴ ለመጨረሻ ጊዜ ለመሞከር ለራሱ ቃል ገብቶ

ምዕራፍ አንድ፥ የመጻሕፍት ቅዳሳት ስነ አፈታት

እንደገና አዲስ ኪዳንን ገለጠና ገደኛ ወይም ዕድለኛ ይሆናል ብሎ ባሰበበት ቦታ ያንኑ የጣት ጥቆማ ደገመ። የአሁኑ ቦታ ደግሞ ዮሐ. 13፥27 ነው። ቃሉም፥ የምታደርገውን ቶሎ ብለህ አድርግ የሚል ነበር። ይህ የዋሳ ሰው ምን ማድረግ ሊኖርበት ነው? በቶሎ መታነቅ? መጽሐፍ ቅዱስን በቂልነት ስለ እኛ የማይናገረውን እንደሚናገር በማሰብ ማንበብና ለመተግበር መጣር ወደ አደጋ እንደሚጥል ምሳሌው ሊያስተምረን ይችላል።

ቀድሞ ያወቅነው የለመድነው ነገር በእውነት ምክንያት፥ ማለትም፥ እውነትን በማወቃችን ምክንያት የሚለወጥ ከሆነ ሳንከፋ እውነትን መቀበል አለብን። የኛ ስሜትና አመለካከት ሁሌ እውነት ላይሆን ይችላል፤ ቃሉ ግን ሁሌም እውነት ነው። ያወቅነው እውነት አመለካከታችንን የሚለውጥ እንኳ ሲሆን ለዚያ እውነት መሸነፍ አለብን። ስሜት ተገቢ ቦታ ቢኖረውም የሰው ስሜት ብቻ ከተሰበከ እውነትን በትክክለኛ መልኩ ለማየት ያዳግታል። ከሰባኪ ስብከት ወደ ራስ የተመቻቸ አባባል መዝለል ደግሞ ከባድ አይደለም። ለምሳሌ በጴንጤቆስጣዊ ንቅናቄ መቅድመ ዓመታት፥ ሙሉ ወይም ፍጹም ቅድስና በምድር ላይ ሳለን የምና ገኘው ወይም የምንቀዳጀው ነገር ነው፤ እያንዳንዱ የሰውነታችን ብልትም በቅድስና ኃይል ከኃጢአት ይነጻል፤ የሚል ትምህርት ነበረ። በንቅናቄው መጀመሪያ ደግሞ ከቀደምት መሪዎቹ አንዱ ቻርልስ ፓርሃም፥ 'እያንዳንዱ የሰውነታችን ብልት ከበሽታ ይነጻል' በሚለው ተካው። ከመንፈሳዊ መንጻት ወደ ሥጋዊ ፈውስ የተደረሰበት ሂደት ጊዜ የወሰደም አስቸጋሪም አልነበረም።

አንዳንድ አተረጓጎሞች ደግሞ ወደ አንድ ግብ ለመድረስ ብቻ ተብለው የተፈጠሩ ወይም የተሠሩ ናቸው። ኤሚ መክፈርሰን The Four Square Church የተባለውን ጴንጤቆስጣዊ ማኅበር የመሠረተች ሴት ናት። የሲያሜውን ጽንሰ አሳብ ያገኘችው ሕዝ. 1፥1-28ን ስታስተምር ነበር። በምዕራፉ አራት ፍጡራን ይገኛሉ፤ ሰው፥ አንበሳ፥ በሬና ንስር። ሴቲቱ እነሆን ምስሎች እንዲህ በማለት ተረጎመቻቸው፤ ሰው ደኅንነት ነው፤ አንበሳ የመንፈስ ቅዱስ ጥምቀትና በልሳን መናገር ነው፤ በሬ መለኮታዊ ፈውስ ነው፤ ንስር ደግሞ የክርስቶስ ዳግም ምጽአት ነው። ፎር ስኳር ቤተ ክርስቲያን እንደ ስሙና እንደ አራቱ ማእዘናቱ እነዚህን አራት ዋና ዋና ነገሮች የሚሰብክ ቤተ ክርስቲያን ነው በማለት ጀመረች።¹¹ ይህን የመሰለው አተረጓጎም በዘመናችንና በአካባቢያችን ያልተለመደ አይደለም። ይህን የመሰለ ስሕተት እንዳይፈጸም ነው ሰባኪዎቻችን ጠንቃቃ ፈቺዎችና ገላጭ ሰባኪዎች ሊሆኑ የተገባው።

መጽሐፍ ቅዱስና የአፈታት ስሕተቶች

ዛሬ የቃሉ ወተት በውኃ ቀጥኖ የወተቱ መልክ ንጣት መቅጠኑን ሳያሳውቅ እየጠጣነው እንገኛለን። ስናጣጥመው መቅጠኑን ባወቅን ነበር። ግን ወይ በውክቢያና ባለማስተዋል፥ ያለዚያም በወተቱ ብዙ ሰው ሠራሽ ስኳሮች ተጨምረውበት የወተቱ ውፍረት በጣዕም ተለውጦ ሳናውቀው እንጋተዋለን። መንፈሳዊ ምግብነቱ እየጠፋብን ነው። ይህ ሊሆን የቻለበት ዋና ስሕተት የስነ አፈታት ችግር ነው። ቀጥሎ ባሉት ገጾች ውስጥ በስፋትና በጥልቀትም ባይሆን እያንዳንዱን የመጽሐፍ ቅዱስ የተለያዩ የጽሑፍ ዓይነት ስንመለከት ማወቅ ያለብንን ዋና ዋና ነጥቦች እናያለን። በብሉይ ኪዳን የኦሪትን፥ የታሪክን፥ የቅኔያትንና የትንቢትን መጻሕፍት፤ በአዲስ ኪዳን ደግሞ የታሪክን፥ ማለትም፥ ወንጌላትንና የሐዋርያት ሥራን፥ የመልእክቶችንና የትንቢትን መጻሕፍት ባሕርያት እንመለከታለን። ባህርያታቸውን ብቻ ሳይሆን እነዚህን መጻሕፍት ስንተረጎም መከተልና መጠንቀቅ ያለብንን ዋና ዋና አሳቦችም አያይዘን እናያለን። እንደ መግቢያና መነሻ ግን ስለ ዳራ እንዲሁም ስለምናነብበው የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጉም ጥቂት ነገሮችን ማለት ያስፈልጋል።

የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጉም

ትክክለኛ የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጉም ለአፈታት መሠረታዊ መነሻ ነው። ትርጉም ሲባል የተጻፈውን የምናነብበውን ከመሠረታዊዎቹ ቋንቋዎች የተመለሰውን መጽሐፍ ቅዱስ ማለት ነው። ቢቻል የመጀመሪያዎቹን ቃሉ የተጻፈባቸውን ቋንቋዎች ማወቁ ትልቅ ዕድል ነው። ካልሆነም ከአንድ በላይ የሆኑ የተለያዩ መጽሐፍ ቅዱሶች ወይም ትርጉሞች መጠቀም ቃሉን ለሚመረምር ጥቅም አለው። ይህ በአንድ ቋንቋ የተተረጎመ የተለያዩ ትርጉሞች ወይም የተለያዩ ቋንቋዎችም ሊሆን ይችላል። እንዲህ ማድረግ ምናልባት የሚያደናግርና ግርታ የሚፈጥር ይመስላል። ይሁን እንጂ ለአንድ አስተማሪ ወይም ሰባኪ ወይም ቃሉን በግል ለሚያጠና አማኝ ከአንድ በላይ ትርጉም መጠቀም ይበልጥ እንዲያጠናና አንዱን ከሌላው በማስተያየት ወደ ትክክለኛው አሳብ እንዲመጣ ይረዳዋል። ለጥናት አንድ ዋና ትርጉምን መምረጥ ግን አስፈላጊ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ በመጀመሪያ ሲጻፍ በዕብራይስጥ፥ በአራማይስጥ ወይም ስርስጥ እና በግሪኩ ቋንቋዎች ነው። እነዚህን ቋንቋዎች ማወቅ ቃሉን ለመረዳት በጣም ጠቃሚ ነገር ቢሆንም ቃሉ አምላክን ለመረዳት የግድ እነዚህን ቋንቋዎች ማወቅ አለብን ማለት አይደለም። እንዲህ ካልሆነ በተተረጎሙ መጽሐፍ ቅዱሶች መደገፍ ይኖርብናል ማለት ነው። ስለዚህ የምንጠቀመው መጽሐፍ ቅዱስ ከአንድ በላይ ትርጉም ወይም ከአንድ በላይ ቋንቋ ቢሆን ይመረጣል። ከአንድ በላይ ትርጉሞችን መጠቀም ቃላትን በግልጥ እንድንረዳ ይረዳናል።

¹¹ Synan, p. 201.